

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

(Am.) Linn
Sv

DEN FÖRSTE SNAPPHANEN

AT

1/1

I. O. ÅBERG

J. B. Feltz

STOCKHOLM
E. & G. BEIJERS FÖRLAG.

Pris: 40 öre.

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

1. Ett kvinnodåd. Berättelse från striderna vid Kalmar under Karl IX:s tid. 0.60.
2. Lots-Jakob. Berättelse från ryssarnes härjningar på våra kuster 1719. 1.00.
3. Skräddarne i Greiffenhagen. Julberättelse från trettioåriga kriget. 0.35.
4. Karl XII:s värja. Berättelse. 0.80.
5. Erik Ollikainen. Historisk-romantiska skildringar från Sandels fälttåg i östra Finland 1808. 1.00.
6. Spofvens pistol. Ett äfventyr från sista finska kriget. 0.50.
7. Sammansvärjningen i Krakau. Historisk-romantisk skildring från Karl X Gustafs polska krig. 0.50.
8. Karl XII som fångvaktare. Berättelse. 0.50.
9. »Lasse i Gatan». Från Karl XII:s tid. Berättelse för folket. 0.60.
10. Banér i säcken. Historisk skildring från trettioåriga kriget. 1.00.
11. Måns Lurifax. Äfventyr från Magnus Stenbocks fälttåg i Skåne 1710. 0.75.
12. Snapphanarne. Romantiserade skildringar från Karl XI:s krig i Skåne 1677. 2.00.
13. Den siste Karolinen, eller tre svenska krigsfångars äfventyr under flykten från Archangel 1712. 0.60.
14. Mjölnarflickan vid Lützen. Ett tvåhundraårigt minne. 0.50.
15. Under snapphaneeken. Äfventyr från 1678. 1.00.
16. Öfverlöparen. Romantiserad skildring från 1719. 0.50.
17. I hålvägen. Romantiserade skildringar från Baltzarfejden i Jemtland 1612. 0.75.
18. Svenskarne på Hammershuus. Historisk roman. 1.75.
19. Länsmannen. Berätt. från Karl IX:s danska fejd 1611. 0.60.

DEN FÖRSTE SNAPPHANEN.

BERÄTTELSE FÖR DEN SVENSKA UNGDOMEN

AF

J. O. ÅBERG.

STOCKHOLM
F. & G. BEIJERS FÖRLAG.

THE FOREIGN SERVICE

OFFICE OF THE SECRETARY OF STATE

1891

DEN FÖRSTE SNAPPHANEN

AF

4-11

L. O. ÅBERG

J. O. Fole.

THE
MAGAZINE

NEW YORK

1.

En dag tidigt på våren år 1644 herskade en ovanligt liflig rörelse i den ansenliga byn Heide, hufvudorten i Ditmarschen och belägen inemot två svenska mil söder om Eiderflodens vestra mynning och lika långt från Nordsjön. Allt hvad lif och anda hade af byns invånare, till och med barn, som nätt och jemt kunde gå för sig sjelfva, voro på benen, och byns ganska stora torg var den allmänna samlingsplatsen. De hotande blickar, man öfverallt kunde spåra, och de mången gång särdeles våldsamma rörelserna, tillsammans med de i ord klädda, bittra utgjutelserna, buro tydligt vittne om, att sinnesstämningen i Heide alls icke var sådan, som den skulle vara i fredstid. Det syntes tydligt, att ett oväder var i annalkande, och att det endast skulle behövas en ringa orsak till att det bröte ut. Och att denna orsak just var det, som efterlängtades, det framgick tydligt af flere omständigheter. Allt hvad som fans af gevär hade blifvit framtaget. Dessa vapen synades in i de allra minsta detaljer.

»Må de nu kommal» utropade plötsligt en väldig stämman, och en medelålders karl, iförd en ganska mycket sliten, dels arbets- dels stridsdrägt, klef upp på en hög kullersten, som låg jordfast i ena hörnet af torget. Stödjande sig mot det närbelägna husets knut, fortfor han:

»Ja, må de nu komma! Liksom för länge sedan våra förfäder modigt och tappert visade tillbaka sina fiender, så skola äfven vi, när det nu gäller att drifva bort de inkräktande svenskarne, ådagalägga att äfven

vi hafva samma mod i bröstet och samma kraft i armen. Om jag kunde . . .»

»Amtmannen!» skreko i detsamma ett par röster och afbröto derigenom talaren på hörnstenen.

En ensam ryttare sprängde fram. När han midt på torget stannade den löddriga hästen, skälfdde den som ett asplöf, och hade det öfveransträngda djuret ej så skyndsamt blifvit fördt in i ett vid ena sidan af torget och ej långt ifrån den förut nämnda hörnstenen befintligt skjul, skulle det störtat strax efter det ryttaren lemnat dess rygg.

Denne ryttare var amtmannen Jesper von Buchwald. Hans oberäknade och oväntade ankomst försatte menigheten i Heide i en ganska upprörd sinnesstämmning, och ett doft mummel, som lät alldeles som en aflägsen åska, talade tydligt om, att både nyfikenheten och vetgirigheten inom några ögonblick hade nått sin höjdpunkt.

Sedan Jesper von Buchwald några minuter sett sig pröfvande omkring, beträdde han den nyss lemnade talarestolen, den förut nämnda hörnstenen, vecklade upp ett ganska mycket tillskrynkadt papper, ögnade för sig själf tyst igenom detsamma och uppläste sedan med hög röst, hvilken hördes af alla de närvarande, följande bref från konung Kristian IV:

»Till oss kärälsklige undersåtar i landskapet Ditmarschen!

Vi hafva härmed velat i nåder förordna om en allmän och kraftig folkbeväpning utaf de sedan gamla tider för stor mandom och tapperhet kände ditmarschern, och vele vi också härmed uppmana eder, att gå man ur huse för att drifva bort de inkräktande svenskarne, hvilka ingenting högre önska än att bränna edra boningar, ödelägga edra åkrar, mörda och skända edra hustrur och kvinnobarn och försätta eder sjelfva i ett odrägligt slafveri. Varen på eder vakt; tagen ned edra vapen, fejen dem och gån ut på vägar och stigar för att göra fienden så mycket afbräck, som I möjligtvis kunnen. De kejsrlige ila till eder hjelp; biträden

dem på det allvarligaste, och I skolen snart få se fienden tillbakakastad öfver edra gränser. Eder högst bevägne
Kristian.»

Då Jesper von Buchwald slutat uppläsningen af detta bref, uppstod det en tystnad, som oafbrutet varade i några minuter. Då ingen syntes hågad att bryta densamma, utbrast amtmannen, i det han lät sina allvarliga blickar öfverfara mängden:

»Nå, hvad svaren I på konungens bud och befallning?»

Åter uppstod en ganska lång tystnad. Slutligen hördes en grof stämman utropa:

»Skam den, som ej lyder konungens bud och söker försvara sitt land!»

Denna stämman tillhörde den, som före amtmannen talat från hörnstenen. Jesper von Buchwald utropade också:

»Jag känner nog igen dig, Heinrich Willen. Du har länge varit känd såsom en duktig man, och det gläder mig, att du biträder i denna sak.»

»Ja, hvarför skulle vi ej kunna visa oss modiga», svarade Heinrich Willen, i det han trängde sig fram till amtmannen och tryckte hans händer. »Vi skola väl ej visa oss sämre än våra öfriga bröder. Hören I, pojkar», skrek han derpå med hela styrkan af sin röst, »hvem utaf er är det, som först griper till vapen? Så snart I blifvit femtio man, tager jag befälet öfver eder, och sedan bär det af in mellan sjöarne och träsken. Och det vore väl besynnerligt, om vi ej skulle kunna göra inkräkterna någon skada! Nå, träden fram och . . .»

En af halfhöga rop och meningar åtföljd allmän rörelse bland torgmenigheten gjorde, att Heinrich Willen med ens tystnade för att se efter hvad orsaken till den ovanliga rörelsen kunde vara. Den starka rörelsen fortfor; den tilltog till och med, och de ord, som Heinrich slutligen hade på tungan för att lugna menigheten, den han trodde vara stadd i upprördt tillstånd, förändrades plötsligt till ett enda, långt utdraget:

»A—h!»

Och äfven samma, om förvåning vittnande, utrop banade sig väg öfver Jesper von Buchwalds läppar, på samma gång som hans kinder öfverdrogos af en mörk rodnad, hvilken godt kunde vara ett uttryck lika mycket för harm, som förvåning. De närmast stående ådagalade äfven i allra högsta grad, att denna sist nämnda känsla fullt besjälade dem, under det de drogo ringen omkring Jesper von Buchwald och Heinrich Willen ännu hårdare tillsammans. De längre bort stående höjde sig också på tåspetsarne för att kunna se bättre, och man såg till och med barn klättra upp på sina föräldrars, anhöriges och vänners axlar för att kunna taga det oväntade skådespelet i betraktande.

Framför Jesper von Buchwald och Heinrich Willen stannade en yngling om vid pass ett par och tjuu år. Hans dräkt var mera vårdad än de andras, och mot det lyste ur hans blickar, då han utropade:

»Heinrich Willen, jag anmäler mig som den förste att tjena fäderneslandet. Här äro mina vapen», fortfor han och slog käckt på den i en bred läderrem öfver hans skuldror hängande långa flintlåsbössan och der- efter på det ganska långa slagsvärdet vid hans sida, »och jag skall försöka att bruka dem så godt jag kan mot mitt fäderneslands fiender.»

Under det ynglingen talade, vexlade de mest olika sinnerörelser tydligt inom Jesper von Buchwald, och då ynglingen slutat, sade amtmannen med värdighet, men med en stämma, som förekom något osäker:

»Holger Uffesen, har du noga öfvervägt det steg du tagit?»

»Ja», svarade den unge mannen och spände trotsigt sina blickar in i amtmannens ansigte. »*En Uffesen tänker först efter och handlar sedan.*»

Det var med stark tonvigt på hvarje ord som Holger uttalade denna mening, och att den ej var utan verkan på Jesper von Buchwald, det syntes tydligt på den starka rodnad, som åter bredde sig ej allenast

öfver hans kinder, utan äfven steg uppåt pannan och sänkte sig nedåt halsen. Munlande otydliga meningar för sig sjelf, drog han sig hastigt undan, först efter det han i smyg gifvit Holger Uffesen en förarglig blick, som betydde så mycket som: Vänta du, vi träffas väl ännu en gång.

Heinrich Willen stannade kvar, och inom ett par timmars förlopp hade han den styrka, han önskade, eller femtio väl beväpnade frivillige. Desse voro början till de kort derefter så sorgligt ryktbare holsteinske snapphanarne, de förste frivillige, som under detta namn uppträdde verksamt i vår historia. I början af 1500-talet förekommer visserligen ordet snapphanar, men då i bemärkelsen kringströfvande krigsfolk. Kaniken i Upsala och Linköping, magister Olaus Magnus Gother, skrifver nemligen, angående sin beskickning till regentinnan Margaretha af Nederländerna, till Gustaf I och har daterat denna skrifvelse i Danzig d. 14 okt. 1527:

»Då värdigas E. N. (Eders Nåde) vilja veta, att jag gaf mig sjelf tredje strax i E. Nåd. M:ts och Riksens ärende till Hamborgh, der förhoppandes få godt skepp till Amsterdam, medan alls ingen frid var öfver lands för Hertigens folk i Gelren och andra snapphanar, dock lyckades mig ej få annat skepp än ett, som redo låg till Antwerpen.»

Ordet snapphane betyder ordagrant bandit af det tyska ordet Schnapphahn, detta återigen bildadt af verbet schnappen, uppsnappa.

De snapphanar, som vid tiden för denna skildring uppstodo i Holstein, utgjordes i det stora hela ej af förlupet krigsfolk, ehuru sådant under hand likväl sålde sig till friskarorna, utan förnämligast och ursprungligen af den uppretade allmogebefolkningen. Deras förnämsta beväpning utgjordes af flintbössor, försedda dels med det spanska flintlåset, som hade låsdelarne fästa utanpå låsblecket, dels med det franska flintlåset, der låsdelarne sutto fästa på den inre sidan af låsblecket. Vid dessa lås uppstod eld genom slag mellan flinta och eldstål.

Den rörelse, som börjat i Heide, spred sig snart öfver hela Ditmarschen och organiserades till sina detaljer af den förut nämde amtmannen Jesper von Buchwald och under honom af dennes fogde, von Harten. Och snart blef det också allmänt bekant öfver hela landet, att den förste snapphanen var Holger Uffesen från byn Weiseln, belägen en fjerdedels mil nordvest från Heide.

2.

Ditmarschen, som fordom var deladt i tvenne landskap, utgjorde vestra delen af det forna hertigdömet Holstein och begränsades i söder af floden Elbe, i norr af Eiderfloden, i vester af Nordsjön och i öster af en mängd träsk och småsjöar. Sedan år 1447 var köpingen Heide landets hufvudort. Utom denna fans äfven längre söder ut en ganska anseelig plats benämnd Meldorf.

Östra delen af Ditmarschen var en skogig trakt, som vågformigt höjde och sänkte sig och därför gjorde landet mycket tjenligt till ett småkrig; den vestra deremot, som begränsades af Nordsjön, var lågländ och kunde ganska lätt sättas under vatten, och båda dessa delar beboddes ursprungligen dels af nedersachser, dels af friser. Tillika med de öfriga sachsiska områdena kom Ditmarschen slutligen, efter många bittra strider, omkring 804 under Karl den Stores välde. Samtidigt härmed uppbyggdes i Meldorf den första kristna kyrkan. Längre fram i tiden var Ditmarschen beroende af grefskapet Stade och kom år 1148 att lyda under erkebiskopsstiftet Bremen. Nämnda erkebiskopsstift kunde ej längre än till år 1200 behålla sin eröfring, hvilken sagda år måste erkänna dansk öfverhöghet. Under sjelfva slaget vid Bornhoved år 1227 förrådde ditmarschern danske konungen Valdemar Sejv och konstituerade sig strax

derefter såsom en själfständig bonderepublik, hvilken styrdes af 48 af folket valde män. Disse höllo sina offentliga rådplägingar på torget i Heide. Blott till namnet var erkebiskopen i Bremen denna fullständiga bonderepubliks öfverherre. Att nämnda republik också i längden skulle vara en nagel i ögonen på de holsteinske grefvarne, var helt naturligt, och de gjorde för den skull flere försök att lägga ditmarschern under sitt välde, men alltjemt förgäfves. De tappra och frihetsälskande männen försvarade sig manligt och med största framgång.

Gerhard den Store beslöt sig äntligen för att böja ditmarschernas stolta nackar och tågade år 1319 med en betydlig härsmakt emot dem. Ditmarschern voro honom till mötes vid Oldenworden och vunno här en afgörande och lysande seger öfver sina fiender. För att hämnas detta känbara nederlag tågade Gerhard den Stores sonson, Gerhard VI, år 1404 mot Ditmarschen, och all hans adel följde honom. Det kom till hårda och blodiga sammanstötningar, och i en af dem stupade Gerhard tillika med de fleste adelsmännen.

Stridigheterna med de närboende grannarne forto emellertid nästan utan uppehåll, och år 1474 blef Ditmarschen efter ett käckt motstånd införlifvad med det nya hertigdömet Holstein, hvilket upprättades af kejsar Fredrik III och bortgafs åt danske konungen Kristian I. Föreningen ingicks likväl till en början endast till namnet. Men Kristian I:s söner, konungarne Hans och hertig Fredrik, beslöto först år 1500 att med vapenmakt tvinga ditmarschern till underkastelse. En stor här, till hvilken en mängd äfventyrsälskande adelsmän slöt sig, utrustades. Äfven legotrupper besoldades, och bland dessa stod det så kallade sachsiska gardet, under anförande af den tappra junker Jörgen Slenz, mest i ropet och var både fruktadt för sin tapprhet och afskydt för den djuriska vildhet, med hvilken det uppträdde. Den 23 februari det sist nämnda året blef Meldorf intaget och plundradt. Fyra dagar derefter, eller den 27, mötte Wolf Isebrand i spetsen

för 1,000 ditmarscher fienden vid Hemmingstadt. Det kom genast till en blodig och hårdnackad drabbning, hvilken slutade med danskarnes och deras medhjelpares fruktansvärda nederlag. Bland de 1,000, som stupade, befann sig också junker Slenz. Dessutom föllo 2 grefvar af Oidenburg, 11 medlemmar af släkten Ahlefeld samt 15 af släkten Pogevisch. Inalles 360 adelsmän stupade. Och ehuru dryga lösepenningar erbjödös för att ditmarscherna måtte utlemna de stupade adelsmännen, ville de likväl ej tillåta, att de döda kropparne utlemnades eller ens blefve jordade. Ett ofantligt byte tillföll segervinnarne, ty, stolta öfver den väntade segern och dermed förenade lustbarheter och festliga tillställningar, hade adelsmännen medfört sina högtidsdräfter och smycken jemte en myckenhet reda penningar. Det förnämsta byte, som gjordes, var dock, att danska riksbanneret Dannebrog eröfrades af ditmarscherna.

Sorgens och förödmjukelsens dagar skulle dock till slut randas äfven för de tappre ditmarscherna. År 1559 blefvo de nemligen besegrade af Johan Rantzau, som i spetsen för en 20,000 man stark här bröt in i deras land. Den 3 juni det sist nämnda året föll Heide, hvarunder omkring 3,000 ditmarscher stupade. Återstoden af landets vapenföre män, uppgående till ungefär 4,000, måste på knä afbedja sin i danskarnes ögon så stora förbrytelse, att hafva försvarat hus och hem och sökt värna om sin frihet. Landet bibehöll dock fortfarande en viss inre sjelfständighet. Ingen adel fick inflytta dit och intet skråväsende införas. De städer, som funnos, kallades köpingar. Och ehuru landet i det stora hela stod under dansk öfverhöghet, kunde ditmarschernas sjelfständighetskänsla likväl icke helt och hållet förqvävas, utan glimmade periodvis upp under askan, då något tillfälle dertill yppades, alldeles som det blifvit omtaladt i slutet af föregående kapitel.

»Fördömdt», mumlade Jesper von Buchwald för sig sjelf, under det han med långsamma steg begaf sig till sitt hem, den ett stycke ifrån torget belägna amtmannagården. »Om det nu kommer till Dagmars öron, att Holger Uffesen dragit ut i härnad, så skall flickan utan tvifvel fatta ännu djupare tycke för honom, och det måste jag hindra, ty jag vill på inga vilkor kalla Holger för min måg. Det är sant, att han är en duktig pojke och dessutom litet smått förmögen, men då är von Harten ett bättre parti för min dotter. Han är dessutom fogde och har således ej långt till amtmansstolen, när den en gång blir ledig. Och», slutade han sin monolog, i det han trädde öfver tröskeln till sitt hem, »såsom fader är det min oafvisliga pligt att bereda min dotter så stor framtida lycka och fördel i ekonomiskt hänseende som möjligt.»

Just då han frammumlade de sista orden i sin monolog, öppnades en sidodörr, och en ung flicka trädde amtmannen till mötes. Den unga, högresta flickan hade ett vackert, äkta nordiskt utseende. Man kunde precis icke säga, att hon var skön, men ett vackert och behagligt utseende hade hon, och detta förhöjdes ännu mera af den innerliga godhet och renhet, som afspeglade sig i hvarje hennes drag. Öfver det täcka anletet låg dock i dessa ögonblick en så tydlig sorgbundenhet, att amtmannen ej kunde afhålla sig från att utropa:

»Hvad går åt dig, mitt barn? Är du sjuk?»

»Nej», svarade hans fagra dotter, »men jag är ledsen öfver, att du jagat ut Holger bland de vilda krigsskarorna.»

»Är det *jag*, som jagat bort honom», utbrast amtmannen och tog ett par steg tillbaka, samt tog på sig en min af djupaste förvåning, och det ehuru han ganska väl visste att dottern hade rätt. »Hvad har du för skäl för ditt påstående?»

»Det behöfver jag väl ej säga», inföll Dagmar sorgset, »*men*», fortfor hon med tonvigt på hvarje ord,

under det hon följde fadern in i hvardagsrummet, »*aldrig kommer jag att äkta von Harten, ty jag afskyr honom värre än pesten.*»

Jesper von Buchwald hade aldrig förut hört sådana ord från sin dotters läppar. De påminde honom oföretydbart om hans aflidna hustrus ståndaktighet och öpenhjärtighet, och han blef så slagen deraf, att han på en ganska lång stund icke kunde få fram ett enda ord. Denna hans tystnad begagnade sig den unga flickan af för att fortsätta:

»Dagen innan den frivilliga skaran under Heinrich Willens befäl tågade mot öster för att uppsöka våra fiender, träffades jag och Holger, och då svuro vi hvarandra åter evig trohet. Han sade då, att han mot sin faders vilja gått ut i striden, och att detta skett för att, genom att kämpa tappert, visa sig värdig min hand och så inverka på dig, fader, att du ej skulle kunna neka honom den. Han trodde också, att han ej så snart skulle komma att vända tillbaka.»

När den unga flickan uttalade dessa sista ord i meningen, lät hon det ljuslockiga hufvudet långsamt sjunka ned mot bröstet, under det ett par klara tårar banade sig väg utför hennes kinder.

Jesper von Buchwald såg dessa tydliga bevis på att dottern led, men han kunde i dessa ögonblick ej gifva henne någon tröst. Derför föredrog han att under tystnad aflägsna sig.

Den unga flickan såg några ögonblick sorgen efter fadern. Derpå lade hon armarna i kors öfver bröstet och syntes en stund djupt försjunken i sina tankar. Men plötsligt reste hon åter hufvudet, och nu låg kring den fina munnen, hvilkens svällande läppar uttryckte ett visst trots, ett så allvarligt och bestämdt drag, att det tydligt syntes, att ingen vidare skulle kunna rubba de föresatser, hon i dessa ögonblick tagit.

»Om min fader drifver mig till det yttersta», mumlade hon halfhögt för sig sjelf, »nåväl, då vet jag nog hvilken utväg, som står mig öppen. Jag känner nog till landet, och . . .»

Hennes monolog blef här afbruten af en tjenarinna, som kom för att rådfråga henne angående middagsmåltiden. Och som Dagmar var på samma gång dotter och husmoder i Jesper von Buchwalds hem, så skyndade hon att intaga sin plats i köket.

Några minuter efter det amtmanen inträdt i sitt arbetsrum, såg han genom ett litet sidofönster, hur en undersätsig och mörkhyad person smög sig fram mot amtmannagårdens baksida. Han igenkände i honom genast sin fogde, Arendt von Harten. Och som äfven Jesper von Buchwald hade skäl uti att ej låta dottern nu blifva honom varse, skyndade han att öppna en bakdörr, genom hvilken von Harten inträdde.

»Nå, hur går det med rörelserna?» sporde amtmanen, sedan Arendt von Harten tagit af sig den långa kappa, medelst hvilken han dolt en del af sitt ansigte, och pustande sjunkit ned på den af amtmanen erbjudna stolen.

»Öfver förväntan bra», svarade fogden, »jag var i förgår vid Reit mosse och der fann jag något mer än fem hundra frivillige församlade. Alla brunno af begär att strida, och vapen funnos i öfverflöd, ehuru...»

Jesper von Buchwald, som med största svårighet kunde tygla sin nyfikenhet, afbröt här hans tal:

»Hörde du ingenting om svenskarne?»

»Jo, under det jag var der, kommo ett par kunskapare tillbaka och förtäljde, att svensken Helmuth Wrangel återkommit från Jutland, der han en lång tid huserat som en äkta röfvare, och nu tänker öfversvämma våra trakter.»

»Han skall nog ej komma långt», inföll amtmanen med tillförsigt. »Dessutom», fortfor han, under det hans ansigte antog ett strängt och dystert uttryck, »ingen skonsamhet mot inkräktarne. Med eld och svärd skola de förgöras, på det att de öfrige måga se, att

det ej går så lätt, som de tro, att kufva oss. Mätte för den skull våra tappre förfäders andar ständigt besjåla friskarorna och föra dem till seger öfver förtryckarne!»

Det högtidliga i amtmannens ord gjorde, att både han och fogden sutto tysta några minuter. Slutligen fortfor Jesper von Buchwald, under det han gaf von Harten en forskande sidoblick, den fogden ej observerade:

»Såg du Holger Uffesen?»

Arendt von Harten spratt till, då han hörde detta namn, och hans kinder öfverdrogos af en stark rodnad.

»Hvarför frågar du så?» sporde han slutligen.

»Jo, därför att jag vill veta, om han ännu är vid lif.»

»Det är väl för din dotters skull», inföll Arendt von Harten icke utan en viss försmädlighet i tonfallet. Jesper von Buchwald märkte den tydligt och sade för den skull:

»Jag förstår nu på hvad du syftar, och jag undrar ej på, att du vill hafva saken bragt till slut. Men så som sakerna nu stå, anser jag det vara bäst att afbida oroligheternas slut. Du kan dock vara fullkomligt öfvertygad om, att jag ej skall släppa Dagmar ur sigte. Och», fortfor han, i det en blixtnö sprang fram ur hans ögon, »hvem vet hvad som kan hända i de strider, som förestå. En kula — ett svärdshugg — ett dödade klubbslag — ja, du förstår —?»

Efter ytterligare ett kort samtal angående tillrustningarna till kriget, aflägsnade sig Arendt von Harten samma väg, som han kommit.

4.

Den danska afundsjukan gent emot svenskarne har alltid rest sitt medusahufvud, så snart något tillfälle dertill yppats. Redan vid den tid, då Gustaf II Adolf

hyste tankar på att blanda sig i det i Tyskland rasande religionskriget, hade Danmarks konung, Kristian IV, hvilken ensam ville skörda äran af att blifva de förtryckte protestanternas räddare, kastat sig in i kriget för att stänga den svenske konungen från allt deltagande deruti. Det gick likväl ej bättre för konung Kristian, än att han vid Lutter am Barenberge, en by i hertigdömet Braunschweig, blef i grund slagen af den katolska ligans fältherre, den segervane Tilly, och skedde detta redan år 1626. Och det var med största nöd som danskarne kunde rädda sig undan nederlaget, äfvensom det endast med yttersta svårighet lyckades konung Kristian att få en någorlunda dräglig fred.

Fyra år senare landsteg Gustaf II Adolf med sina svenskar och öppnade för sig en lysande segerbana. Hans död i slaget vid Lützen d. 6 nov. 1632 hade åtminstone till en början ej något nämnvärdt inflytande på händelsernas gång till protestanternas fördel, men då och då vände sig likväl bladet i följd af flere protestantiske furstars anslutning till de påfviske, och flere gånger voro de protestantiske härarne nära att drifvas ut ur Tyskland.

Och under allt detta låg Kristian IV och lurade på tillfälle att kasta sig öfver de försvagade svenskarne, ej i Tyskland, utan inom egna gränser. För den skull retade han på alla upptänkliga sätt den svenska regeringen, dels genom att underkasta de svenska fartyg, som passerade Öresund, en allt annat än vänlig behandling, dels också derigenom att han, under sken af att vara fredsmäklare, inblandade sig i Sveriges tyska angelägenheter och, spelande under samma täcke med de kejsrerlige, på alla upptänkliga sätt motarbetade de svenska intressena.

Detta insåg allt för väl regeringen i Stockholm och Axel Oxenstjerna, som var dess förnämsta medlem. Dock ladè denna regering till en tid band på sin ovilja, men då slutligen danska hotet och stämplingarna blefvo allt för tydliga, tänkte den, att det skulle vara bättre att förekomma än att förekommas. Den utmärkte fältherren

Lennart Torstensson, hvilken då stod i Mähren, fick befallning att ofördröjligen angripa Danmark inom dess egna gränser, på samma gång som Gustaf Horn inbröt i Skåne och bemäktigade sig största delen af denna provins.

Torstensson hörsammade genast befallningen, och med en raskhet, som var så mycket mera förvånansvärd, som han led mycket af en svår fotgikt, den han ådragit sig under den fångenskap, i hvilken han råkade genom det olyckliga slaget vid Nördlingen, så att han långliga tider ej kunde sitta till häst, utan måste bäras på bår, inbröt han i Danmark. Allt måste här vika för hans segrande vapen, och den kejsrerlige fältherren Gallas, hvilken lofvat att snart rensa Danmark från svenskarne, måste sjelf med ofantlig förlust begifva sig undan.

Sedan Torstensson lyckligt utfört sitt värf i Danmark, begaf han sig åter nedåt Tyskland för att tillintetgöra den vikande Gallas, något som också fullständigt lyckades, men qvarlemnade Helmuth Wrangel för att hålla danskarne i tygeln. Det är under denna Wrangels vistelse i Holstein, som denna berättelse tilldrager sig.

I norra kanten af den förut nämnda Reit mosse, som åt den sidan sträckte sig ända ned till Eiderfloden, hade något mer än ett femtiotal frivillige ditmarscher eller snapphanar lägrat sig blott ett par stenkast ifrån den nämnda flodstranden. Det var högst olika gestalter, som här tedde sig för åskådarnes blickar. Somliga voro trasiga, andra tarfligt, men snyggt, och andra åter ganska väl klädda. Men, huru olika deras yttre än var, till sina tankar voro alla sins emellan ense, och det fans blott en åtrå hos dem, nemligen att så fort som möjligt komma i strid med svenskarne. Det var Heinrich Willen som förde befälet öfver denna

styrka, och han försummade ej att hvarje dag uppegga sina underlydandes mod.

Emellan det egentliga lägret, som för det mesta bestod af små, för tillfället uppförda riskojor, och sjöstranden hade anföraren och hans närmaste man i befälet, Holger Uffesen, tagit plats midt emot hvarandra på hvar sin sten. De spejade länge under tystnad öfver till andra sidan af floden och tycktes med blickarne liksom ifrigt söka efter något visst föremål. Slutligen kunde ej Holger längre hålla sig, utan utbrast med en lätt förtrytelse:

»Det är märkvärdigt, att de ej komma ännu. Tänk om de skulle taga en annan väg, så att vi — —»

»— — ej finge klämma åt dem», ifylde Heinrich Willen raskt, innan Holger hann uttala meningen. »Ha, ha, hal! Då känner du ganska litet våra fiender. Du kan vara säker på, att det ej skall dröja länge, förrän de äro här. Hur var det, när du i går var på andra sidan om floden? Hörde du ej då något om dem?»

»Jo», svarade Holger Uffesen. »En bonde, som kom flyende från Harndorf, berättade, att svenskarne huserade der värre med eld och svärd.»

»Han hade väl icke reda på, hur många de voro?»

»Nej, det kunde han ej riktigt se. Han fick så brådt om att fly undan, att han nätt och jemt hann medtaga sitt gevär. Men han tyckte, sade han, att de ej gerna kunde vara mer än hundra.»

»I så fall», yttrade Heinrich Willen, under det hans öfverläpp föraktligt krökte sig, »skall det ej bli svårt för oss att mota dem här. Ser du», fortfor han och pekade på ett halft tjog båtar, som lågo förtöjda nere vid stranden, »det var ej någon dum idé af mig att i går hemta dessa hit från andra stranden. Hvar de nu än försöka att gå öfver, kunna vi lätt mota dem.»

»Kungen har ju lofvat att skicka oss hjälp», inföll Holger nu.

»Kungen», eftersade Heinrich Willen med en ton, i hvilken föraktet tydligen uttalade sig. »Kungen! Han skulle då ej sjelf vara i den ställning, att han kunde behöfva

hjälp! Nej, vänta vi någon sådan från honom, då få vi allt vänta i evighet, tror jag.»

»Men», inföll Holger misslynt, »han har ju lofvat att bistå oss, och det — —»

»Lofvat, ja», afbröt honom Heinrich med en viss hetta. »Höge herrar lofva mycket, när de äro i trångmål, men kommer det i fråga att fullgöra sina löften, då draga de sig helst undan. Nej, tro aldrig hvad sådana lofva. Här är det bäst, att vi söka reda oss sjelfva, ty du kan vara säker på, att vi aldrig få någon hjälp af en enda dansk knekt.»

Under sista delen af Heinrich Willens tal hade ynglingen låtit hufvudet sjunka ned mot bröstet. Han satt länge och under tystnad i denna ställning. Slutligen tyckte anföraren, att hans tystnad räckte för länge, hvadan han lätt slog honom på ena axeln, i det han utbrast:

»Hvad tänker du på, Holger?»

Den unge mannen spratt lika mycket till af den lätta beröringen som af den fråga, Heinrich gjorde honom. Långsamt uppreste han hufvudet, under det han fåfängt sökte dölja det bryderi, som stod att läsa i den på hans kinder hastigt uppspirande rodnaden.

»Jag kan väl förstå dina tankar», fortfor Heinrich Willen, under det hans läppar drogo sig till ett godhertadt småleende. »Det är ej något ondt uti, att du tänker på den du har kär. Och jag är fullkomligt öfvertygad om, att hon tänker på dig tillbaka. Men», tillade han och hans ansigte mörknade, »du har en svår rival, vet du om det?»

»Ja», svarade Holger Uffesen med knappt hörbar stämma.

»Ja, ja, fogden Arendt von Harten är en svår medtäflare, det måste man erkänna, och — —»

»Dagmar afskyr honom», afbröt Holger Uffesen häftigt.

»Det vet jag nog», svarade Heinrich Willen, »men, ser du, fogden har amtmannen på sin sida, och — —»

I sin tur afbröt nu den unge mannen Heinrich Willens ord sålunda:

»Dagmar har en ovanligt fast karakter, och jag är öfvertygad om att hon skall säga nej, om äfven presten stode framför henne, och det är — —»

Holger Uffesens tal blef här plötsligt afbrutet af ett lifligt sorl från de bakom befintliga snapphanarne och af detta samtidiga utrop:

»Se der på andra stranden. Det är bestämdt svenskarne!»

Både Heinrich Willen och Holger Uffesen sprungo upp, som om de plötsligt blifvit berörda af en elektrisk ström. Och det dröjde ej länge, förrän de tydligt kunde upptäcka ryttare på Eiderflodens norra strand. Rytterne syntes ifrigt leta efter någonting.

»Det är båtar, som de snoka efter», utbrast Heinrich Willen. »Och», fortfor han skrattande, »dermed kunnen I gerna hålla på så länge I önsken, jag tror ej, att I skolen få ihop så många!»

Men ett par timmar derefter syntes minst ett halft tjog farkoster sätta ut från Eiderflodens norra strand, och när Heinrich Willen såg detta, spred sig en blekhet öfver hans ansigte. Och ännu mera förskräcktes han, då ett par af de snapphanar, som vågat sig ned till stranden, plötsligt träffades af en kanonkula.

»Aha, de föra sådana vapen med sig», mumlade Heinrich nästan försagd. »Hvad är nu att göra?»

Sedan han derefter hållit ett kort rådslag med Holger Uffesen och ett par af de mest ansedda snapphanarne, stälde han upp sitt folk och sporde, om det vore villigt att här mota de anryckande fienderna. Härpå svarade alla på en gång ett kraftigt:

»Ja.»

Heinrich Willen fördelade derpå folket längs stranden med tillsägelse, att hvar och en skulle hålla sig väl dold i buskarne och ej rycka fram förr, än han gifve tecknet genom att aflossa sin pistol. Alla skulle då med yttersta häftighet kasta sig öfver fienden och söka tränga honom ned i floden.

5.

Oaktadt Jesper von Buchwald uttryckligen förberedt Arendt von Harten på, att ingenting i giftermålsväg mellan honom och Dagmar kunde göras förr, än ofreden tagit ett slut, brydde sig fogden ej det minsta derom. Hvarje gång han tänkte på Holger Uffesen, och det gjorde han nästan hvarje dag, sjöd han af vrede och han ansträngde länge hela sin hjerna för att kunna utfinna något sätt att blifva denne sin hatade rival qvitt.

En afton temligen sent träffade Arendt von Harten vid södra tullen i Heide smeden Jens Arnesen. Plötsligt genomfors hans hjerna af den tanken, att Jens också såg på amtmannens fagra dotter med mer än vänliga ögon, och han kom nu ihåg, att han förnummit, det Jens Arnesen hade kunskap om, att Dagmar föredrog Holger framför den, efter der i trakten varande omständigheter, ganska förmögne smeden Jens.

Härpå byggde nu den elake Arendt von Harten en djerf plan. Han gick rakt fram till Jens Arnesen, drog honom in i ett närbeläget skjul och sade, sedan han först noga sett sig omkring åt alla sidor, att ej några spejare skulle finnas der:

»Jag går rakt på saken, Jens. Det är ju sant, att du håller amtmannens dotter kär?»

Denna fråga kom smeden så hastigt och oförmodadt uppå, att han ömsom rodnade och ömsom bleknade. Efter några minuters tystnad stammade han:

»Jag . . . jag . . . vet ej om . . . om . . .»

Längre kom han ej i sitt påbörjade tal, förrän Arendt von Harten afbröt honom:

»Ser du, Jens, jag är alltid van att gå rakt på saken. För några dagar sedan erhöj jag kunskap om, att Holger ej är att lita på, utan att . . .»

»Han skulle då vara en förrädare», afbröt Jens Arnesen och förde blixtnabbt högra handen till den i läderbältet instuckna, långa knifven.

»Just så», utbrast fogden och hade svårt för att kunna dölja sin glädje öfver, att hans listiga anslag lyckades så bra redan i början. »Jag har förnummit det der från tillförlitligt håll. Nu är visserligen Holger Uffesen anställd vid den friskara, som står under Heinrich Willens befäl, och han var till och med den allra förste, som ifrade för att gripa till vapen. Men», fortfor den elake fogden, under det hans ögon hade något af tigerns lurande roflystnad i sig, »jag har min tanke för mig sjelf angående hans ifver.»

»Och hur lyder den?» sporde Jens Arnesen, i det han ännu lät handen hvila på knifskaftet.

»Jo, det skall jag säga dig — men det finnes väl ingen, som kan lyssna på oss? Åhnej, min fruktan i den saken är nog ogrundad, ty jag har ej sett skymten af en enda mensklig varelse ända från Wahrden och hit. Nu är min mening den, att Holger gifvit sig ut på äfventyren endast för att så mycket lättare kunna under villervallan smyga sig undan, utan att någon märker det. Ännu har detta kanske ej skett, men — —»

»Det kan nog inträffa, hör jag eder mening vara; men det skall jag nog förekomma», afbröt smeden och ryckte våldsamt ut knifven. »Jag går genast till Heinrich Willen, och får jag der tag i Holger Uffesen, så må han akta sig. Den här knifven är skarp nog för att kunna hitta vägen till hans hjerta.»

Arendt von Harten kunde med yttersta möda tyta den glädje han kände öfver en så god början. Han lyckades dock att lägga så mycket band på sig, att han kunde svara:

»Den som röjer en förrädare ur verlden, den har förtjenat mycket beröm, både af nutid och efterverld. Och äfven himmelen kan ej annat än med välbehag se, att sådan orättfärdighet, som förräderi mot sitt fädernesland, strängt bestraffas här på jorden. Och dessutom», fortfor han, under det ett ondskefullt leende, hvilket i följd af halfdunklet i skjulet helt och hållet undgick smedens blickar, spelade kring hans läppar, »kan ej amtmannen underlåta att på det rikligaste belöna dig

för den stora tienst, du gjort fäderneslandet. Du skall i en hast blifva en mycket berömd och ansedd man, och — ja, du förstår mig nog. Holger är borta, och ditt rykte skall nog snart komma Dagmar att ömsa tycke, och — —»

»Tidigt i morgon bittida är jag på väg», afbröt Jens Arnesen ifrigt. »Farväl, så länge. Inom kort skolen I få höra vidare af mig, och då hoppas jag, att förrådaren erhållit sin lön af min hand.»

Med dessa ord aflägsnade sig Jens Arnesen hastigt. Det låg ej heller i Arendt von Hartens intresse att längre kvarhålla smeden. Gnuggande händerna af den innerligaste förnöjelse och mumlande långa, otydliga meningar för sig sjelf, följde snart fogden efter. I motsats mot Jens Arnesen gick Arendt von Harten med långsamma steg och försänkt i djupa tankar på omvägar till sitt hem.

Några minuter efter det fogden lemnat skjulet, reste sig ur dess mörkaste vrå en kvinlig gestalt, våldsamt skälfvande i alla lemmar. Det var Dagmar. Stadd på återvägen från en släktning, som bodde ett stycke söder om Heide, hade hon i närheten af södra tullen plötsligt varseblifvit Arendt von Harten. För att ej stöta tillsammans med den af henne så djupt afskydde fogden, hade hon ingen annan reträttplats, än det ofvannämnda skjulet. Hastigt, som om hon varit jagad af andar, sprang hon därför in och dolde sig i den ofvannämnda vrån.

»O, min Gud», jemrade hon sig och dolde ansigtet i händerna, »hur skall detta sluta? Holger en förrådare mot sitt land! Hvilken svart nedrighet! . . . Och det är sjelfvaste fogden som anstiftat detta! . . . Hvad skall jag göra? Ingen vän står vid min sida. Jag är helt och hållet ensam. Till och med min fader är mig emot.»

Vid dessa ord dolde hon ansigtet i händerna och gret strida tårar. Det unga hjertat blödde af smärta och förtviflan. Ingen utsigt till räddning fans för Hol-

ger. I Kaningsbrät skulle han falla ett oskyldigt offer för en den nedrigaste komplott i världen. Om hon skulle gå till fadern och omtala hvad hon hört? Nej, denna tanke öfvergaf hon snart, ty antagligen skulle amtmannen antingen blifva vred på henne för den anklagelse, hon gjorde mot hans vän och embetsbroder, eller också skratta åt henne och kalla henne en oförständig toka, som kunde fästa sig vid sådana drömmar.

»Nej», utropade den unga flickan plötsligt och aftorkade de strida tårarne. »Det är allt bäst, att jag handlar sjelf. Ja, jag vill göra det, folket må sedan prata hvad det vill.»

Och stärkt af denna föresats, skyndade hon hemåt, der amtmannen redan länge med oro väntat på hennes ankomst. Den unga flickan hade under vägen från skjulet lyckats återvinna sitt lugn så pass mycket, att Jesper von Buchwald ej kunde upptäcka den minsta sinnesrörelse i hennes ansigte. Efter det han med några ord förebrått henne det långa dröjsmålet hos släkttingen, önskade han henne »god natt» och gick sjelf att njuta sin hvila.

En stund derefter begaf sig äfven Dagmar till sitt på husets norra ända och nedra botten belägna rum.

6.

Det var den svenske befälhafvaren öfver de i Holstein nu inbrutna trupperna, Helmuth Wrangel, hvilken i egen person anförde den lilla skara, som hade för afsigt att öfvergå Eiderfloden vid Reit mosse. Förtretad öfver att ej finna några båtar vid sin ankomst till flodens norra strand, befalde han några ryttare att ofördröjligen tåga ut för att uppsöka dylika. Detta lyckades dock snart öfver förväntan bra,

Men som de anträffade farkosterna voro allt för små för att kunna bära häst och ryttare i så stor mängd, som behöfdes, måste ryttarne sitta af och i förväg gå öfver floden. Under tiden vaktades hästarne af ett tiotal knektar för att sedermera öfverföras, när forceringen af floden ändtligen blifvit gjord.

I Harndorf, der Wrangel nyligen huserat på äkta krigsmanér, hade det kommit till hans kännedom, att fiendtliga ströfpartier visat sig på södra stranden af Eiderfloden, och det var därför, som han visligen tog ett par mindre kanoner med sig.

Helmuth Wrangel befann sig i den i spetsen gående båten, och det var äfven han, som med egen hand aflossade det kanonskott, som, efter hvad ofvan blifvit sagdt, genast dödade två snapphanar.

»Ah, jag kunde väl ana det», utbrast han, då han på södra flodstranden såg den verkan, som kanonskottet gjorde. »Gossar», fortfor han med en stämma, som hördes öfver hela den lilla båtflottiljen, hvilken höll troget tillsammans, »utan tvifvel få vi här att göra med de buskkrypare, som jag hört benämnas snapphanar. De lära vara tygellösa och vilda och förfara grymt som kreatur mot de motståndare, som hafva den olyckan att falla i deras våld. Derför ingen skonsamhet emot dem, det säger jag eder.»

På dessa hans ord följde ett hotande mummel från hvarje båt, och hvar och en beredde sig att så tappert som möjligt försvara sin plats vid denna djerfva öfvergång.

Snapphaneskaran var delad i två afdelningar på ungefär ett stenkasts afstånd från hvarandra. Den ena anfördes af Heinrich Willen, den andra af Holger Uffesen, och båda afdelningarna hade funnit ganska säkra skyddsplatser bakom hvar sitt busksnår. Gevären voro lagda till ögonen och flintorna i ordning. Det syntes också tydligt på alla, att de med brinnande ifver längtade efter det tillfälle, då Heinrich Willen skulle gifva tecknet.

Denne hade tagit plats i yttersta kanten af snåret och betraktade med giriga blickar de annalkande farkosternas minsta rörelser. Dessa blickar liknade ett efter blod törstande rofdjurs, och med korta mellanrum gick en förbannelse öfver hans läppar.

Äntligen stötte de första båtarne mot land, och några ryttare, bland dem Helmuth Wrangel, sprungo upp på stranden. Hade Heinrich Willen kunnat ana, att den högreste mannen var svenskarnes öfverbefälhavare, skulle han utan tvifvel tagit säkert korn på honom och tryckt af, men nu ansåg han honom endast för en simpel ryttare, och mumlade för sig sjelf:

»Ännu några flere måste vi hafva inom skotthåll, ty annars skjuta vi förgäfves bort vårt krut och våra kulor.»

Han låtsade ej heller märka den oroliga rörelse, som just nu förspordes bland snapphanarne, utan lät helt lugnt den ene ryttaren efter den andre landstiga. Då Heinrich Willen slutligen kunde räkna till tjugufem sådana, det vill säga hälften af hans egen styrka, ansåg han sig ej böra dröja längre. Häftigt reste han sig upp; elden i hans mörka ögon brann med fördubblad styrka, och han utropade med sin väldiga stämma, under det han affyrade sin pistol midt i ryttarhögen:

»Framåt, ditmarscher! Död åt inkräktarne!»

Nu blef det lif i snåren. Viga som kattor rusade snapphanarne fram, och öfverfallet skedde så hastigt och oförmodadt, att det endast var med yttersta svårighet, som Helmuth Wrangel kunde motstå detta första, rasande anfall. Men då ryttarne i båtarne sågo hvad det gälde, skyndade de i land, och de, som tyckte, att de ej hunno nog fort, hoppade i det grunda vattnet och vadade med pistolen mellan tänderna i land.

Ditmarschernas anfall var visserligen både häftigt och tappert utfördt, men det dröjde ej länge, innan de oordnade snapphanarne råkade i förvirring genom det ordnade motstånd, som de rönt. I spetsen kämpade visserligen Heinrich Willen och Holger Uffesen med

exempellöst hjeltemod och dödsförakt, men de insågo till slut, att de i längden ej skulle kunna afgå med seger, isynnerhet när de märkte, att kanonen, som blifvit laddad om igen, skulle föras i land. De gåfvo därför hvarandra ett hemligt tecken, att så småningom draga sig tillbaka uppåt snåren. Den som först skulle verkställa reträtten, var Heinrich Willen. Han hade nätt och jemt hunnit meddela detta beslut åt sina män, då han gaf till ett anskri, slog ut med armarne och föll tungt till marken, under det han framstönade dessa ord:

»Jag känner, att jag skall dö! Hämnens mig och Ditmarschen!»

Flere af dem, som stodo honom närmast, försökte visserligen att föra den döende anföraren med sig, men Helmuth Wrangel kom i detsamma med friska krafter och jagade undan dem, så att de måste lemna Heinrich Willen åt segrarne.

Det lyckades till slut Holger Uffesen att samla de nästan skingrade snapphanarne och föra dem in i småskogen, dit Helmuth Wrangel ej vågade följa dem, dels därför att han ej visste hur stor styrka, som befann sig derinne, dels emedan han ännu ej lyckats erhålla någon pålitlig vägvisare. Sedan han därför efter snapphanarne lossat en full salva, hvilken ej gjorde den ringaste skada, qvarstannade han på södra stranden af Eiderfloden och sände ofördrojligen efter de på norra stranden befintliga trupperna.

Efter en half timmes ansträngande marsch gjorde Holger Uffesen omsider halt på en liten slätt för att låta folket hvila ut en smula. Under det han ordnade skaran, small plötsligt ett skott från ena sidan och en kula ryckte hatten från Holgers hufvud. En förfärlig villervalla uppstod och alla ropade på skyndsamt uppbrott, emedan svenskarne antagligen genskjutit dem, och äflades att taga dem till fånga. Men denna villervalla lade sig om en stund, då tvenne snapphanar, som varit ute på spioneri, plötsligt framförde smeden Jens Arnesen,

»Vi sågo tydligt, att nan tog sigte på dig och sköt», sade den ene snapphanen till Holger.

»Ja, det gjorde vi», bedyrade den andre, »men det var omöjligt att hindra honom från att skjuta.»

Det var en både harmsen och förvånad blick, som Holger Uffesen gaf Jens Arnesen, då han utbrast:

»Hvad går åt dig, Jens? Har du blifvit galen, efter som du skjuter på den, som nyss varit med vid försöket att hindra våra fiender från att gå öfver Eiderfloden, eller», fortfor han hotande, »kanske är du en fosterlandsförrädare?»

Jens Arnesen bleknade märkbart, när denna beskyllning från Holger Uffesens läppar träffade honom. Han återvann dock genast sitt mod och sin tillförsigt, i det han skakade knifven framför Holger, och skulle utan tvifvel rusat på den unge mannen, om ej flere snapphanar lagt sig emellan. I stället skrek han så mycket hans lungor förmådde:

»Nej, det är du, som är en förrädare, och derfor har jag kommit hit för att straffa dig.»

Några af snapphanarne började att betrakta Holger Uffesen med något misstroagna blickar, under det andra deremot på det kraftigaste protesterade mot den skamlösa beskyllningen. Under det sorlet ännu pågick, sporde Holger med kraftig stämma:

»Hvem har satt i dig den galenskapen, Jens?»

»Det är ej någon galenskap», svarade denne, fortforande lika uppretad. »Det är fogden Arendt von Harten som sagt mig detta, och han måtte väl känna dig tillräckligt, menar jag.»

»En skamligare lögn har aldrig gått öfver en människas läppar», skrek Holger Uffesen, i sin ordning uppretad, »eller hur?» sporde han och vände sig till sitt folk. »Har någon af er kunnat spåra, att jag hyst några förrådiska afsigter?»

»Nej, nej», ropade alla om hvarandra. »Holger Uffesen har tvärtom kämpat tapprast i dag, och vi utnämna honom härmed till vår anförare.»

Holger ämnade just svara, då en ny öfverraskning bereddes både honom och alla de öfriga. Flämtande, och med det långa, ljusa håret svallande kring skulderna, störtade Dagmar fram. Då hon varseblef Holger, sprang hon rakt i hans famn under utropet:

»Gud vare lof, att du är räddad!»

Ansträngningarna och den förfärliga själsspänningen gjorde, att den unga flickan i detsamma förlorade sansen.

»Amtmannens dotter! Amtmannens dotter!» sorlade ditmarschern förvånade om hvarandra. »Hvad står nu på?»

När Dagmar äntligen vaknade till medvetande, omtalade hon i Jens Arnesens närvaro samtalet mellan honom och fogden i skjulet vid Heides södra tull. Jens både rodnade och bleknade, och då han icke kunde neka till att samtalet förts så, som den unga flickan redogjorde för, och hon omtalade allt från början till slut, ty hon hade ett särdeles godt minne, blef smeden under hånfulla ord bortjagad. Han å sin sida var naturligtvis högeligen förbittrad på Arendt von Harten, och han ilade för den skull, så fort hans krafter det tilläto, tillbaka till Heide. Och under hela vägen svor han en blodig hämd på den lömske fogden, som narrat honom att begå en sådan stor dumhet, som han nyss gjort.

Då Holger Uffesen äntligen skulle bryta upp för att söka nya äfventyr och faror, ville han gifva Dagmar ett par snapphanar till skydd på hemvägen, men hur förvånad blef han ej, när den unga flickan käckt och otvunget svarade:

»Nej, jag vill ej ännu återvända hem. Om jag nu komme till min far, skulle jag kanske blifva utsatt för misshandel. Dig, Holger, åt hvilken jag gifvit min första kärlek, vill jag följa i alla faror och dela dem med dig. Och du får ej neka mig detta.»

Den unge mannen såg några minuter på Dagmar med tindrande blickar. Derpå slöt han henne ömt till sitt bröst och hviskade:

»Tack för ditt beslut. Din kärlek och din närvaro skola fördubbla styrkan i min arm och hålla motet uppe äfven i de svåraste pröfningar och motgångar.»

7.

Dagmars beslut att hemligen fly samma natt, som Jens Arnesen skulle begifva sig af för att söka mörda Holger Uffesen, och att så mycket som möjligt var följa honom i spåren för att, om hon kunde, i förväg varna den älskade, togs ej utan bittra inre strider.

Hvad skulle fadern säga, då han om morgonen fann henne borta, och hvad skulle invånarne i Heide tänka om henne, sjelfva amtmannens dotter? Hvilket fritt lopp skulle ej de onda tungorna få, och hur mycket skulle kanske ej hennes egen far, den hon trots hans stränghet älskade, komma att lida af denna egenomliga flykt, hvars like ej på mansåldrar förekommit i Heide! I vissa ögonblick tvekade verkligen den unga flickan, men så framstod det hemska mordförsöket för hennes tankar, och då vek all betänklighet igen. Kärleken var här den driffjeder, som till slut oemotståndligt förde henne in på flyktens väg.

Hon ansåg det dock rådligast att vänta till efter midnatt, ty under dessa oroliga dagar voro Heides invånare uppe längre än vanligt om qvällarne, och från torget och den närgränsande gatan hördes dessutom fortfarande sorl af menniskor en god stund efter sedan det lilla uret i kyrktornet med sina tolf slag förkunnat, att midnattstimmen inbrutit.

Ännu en god timme öfverlemnade sig den unga flickan åt sina föga angenäma betraktelser, men derefter började hon att på allvar bereda sig till den vådliga färden. En liten pistol, som hon för några dagar

sedan hittat i faderns rum, gömde hon i kjortelfickan, och i lifbältet stack hon varsamt in en kort dolk, ett arf efter den afidna modern. Sedan hon derefter förvissat sig om, att allt var lugnt i amthuset, och att ingen kunde se henne från de närliggande byggnaderna, öppnade hon med den största varsamhet det lilla fönstret och kröp ut. Smygande sig utmed husens väggar, uppnådde hon slutligen östra tullen, slapp lyckligt igenom den och ilade utåt landsbygden i riktning mot Reit mosse.

Vid en krökning af vägen såg hon plötsligt en ensam vandrare framför sig. Hon anade, att det var Jens Arnesen, och höll sig så tätt i hans spår, som försigtigheten kunde bjuda. Och hon bedrog sig ej heller i sin förmodan.

Att beskrifva Jesper von Buchwalds både förtrytelse och sorg, då han äntligen kom på det klara med att dottern flytt från hemmet, låter knappast göra sig. De som allra först fingo uppbära hans vrede, voro naturligtvis tjänstevinnorna. Visserligen försvarade de sig med, att amtmannen ej hade tillsagt dem att vakta hans dotter, men Jesper von Buchwald var för mycket uppretad för att nu taga reson. Han begick i denna sinnesstämning också den olagligheten att köra bort de stackars kvinnorna för ett dem pådiktadt brott, som de aldrig gjort sig skyldiga till.

Vid middagstiden kom fogden Arendt von Harten till amthuset. Han såg genast på sin förmans förstörda utseende, att något ovanligt tilldragit sig, och han sporde för den skull:

»Hvad har hänt? Är fienden redan i landet, eller har kanske någon —»

»Det vet jag ej», afbröt amtmannen och stampade ursinnigt i golvet, »men hvad jag vet, det är att min dotter i natt rymt hemifrån, möjligtvis för att påträffa sin älskare.»

Om en bomb utan föregående eller en blixtnedfall från en klar himmel plötsligt slagit ned framför Arendt von Hartens fötter, skulle han ej kunnat blifva mera förskräckt än han blef, då han erhöll denna underrättelse.

»Det är väl ej möjligt», stammade han med en röst, som lät, som om den kommit direkt från grafven.

»Jo, det är både möjligt och säkert», inföll Jesper von Buchwald dystert.

En förfärlig misstanke fick i detsamma insteg hos fogden, och denna misstanke lydde så:

»Skulle hon fått reda på anslaget mot Holgers lif? Då är jag förlorad.»

Arendt von Harten lyckades, oaktadt dessa föga behagliga tankar, likväl att bibehålla sitt lugn. Han sade till och med i så sorglös ton som möjligt:

»När allting kommer omkring, har hon väl bara gått ut till — —»

»Till gamla moster, menar du», afbröt amtmannen häftigt. »Nej. Hade hon gått dit, skulle hon ej underlåtit att först underrätta mig derom, ty hon vet, att jag ingenting högre önskar, än att skicka den gamla mina kära helsningar och ibland några små skänker, af hvilka hon på sin ålderdom kan hafva både nytta och nöje. Dessutom», fortfor han med öfvertygande röst, »äro den lilla pistolen, som jag ibland brukade begagna, och som jag just i dag på morgonen letat efter, samt den dolk, Dagmar ärft efter min aflidna hustru, alldeles försvunna. Och», slutade han med tonvigt på hvarje ord, »tyder ej detta på, att hon rymt sin väg, så vill jag ej mera vara skapad som en menniska.»

Arendt von Harten kunde ej heller nu tvifla. Tankarne dansade rundt om i hans hjerna, och det dröjde länge, innan han kunde yttra ett enda ord. Slutligen sade han tröstande:

»Låtom oss dock hoppas, att ej någon olycka ännu händt eller skall drabba henne, utan att hon snart nog, kanske förr än vi ana, återkommer oskadad till hemmet och till dem, som ligga hennes hjerta närmast.»

»Ja, Gud gifve det», frampustade Jesper von Buchwald, under det en djup suck arbetade sig fram ur hans bröst.

Arendt von Harten tog snart afsked och ilade mot sitt hem. Men ett par dagar derefter upprördes invånarne i Heide åter af en ny rymningshistoria. Denna gång var det fogden, som spårlöst försvunnit.

Jesper von Buchwald ville knappt tro sina öron, men då han än från det ena, än från det andra hållet fick höra samma visa qvädas och slutligen en gång på torget blef tillfrågad, om det var sant, som ryktet sade, beslöt han sig för att göra närmare efterforskningar. Och dessa ledde snart till det resultat, att ryktet talat sanning.

Den stackars amtmannen kände sig med ens så öfvergifven, ty förut, under bekymrens dagar, hade han åtminstone haft någon tröst af Arendt von Harten, men nu var äfven detta hopp borta. Han tyckte, att det var så ödsligt och öfvergifvet i det folkrika Heide, och hade han för skam skull kunnat begifva sig af till en annan plats, så hade han äfven gjort det.

I denna sorgens sinnesstämning träffade han en dag vid middagstiden helt oförmodadt på gamle Uffe Hakonson, Holgers fader, som kommit in till torget i Heide med åtskilliga jordprodukter. Gamle Hakon var ytterst allvarligt stämd och besvarade ganska kort amtmannens frågor angående sonen. Då Hakon såg, att han ej kunde bli qvitt den frågvide Jesper von Buchwald, utbrast han slutligen i en något försmädlig ton:

»Jo, jo men! Hvem kunde tro något sådant om den konstige fogden. Han har beskylt Holger för att vara en förrådare, och nu är det kanske han sjelf, som just är en sådan.» Och då Hakon såg, att amtmannen gjorde en tviflande rörelse, fortfor han och pekade på Jens Arnesen, som närmade sig de samtalande: »Fråga honom. Han vet hur det hänger tillsammans med den saken.»

Och i sin förargelse var ej smeden den, som brydde sig om att skräda orden. Han sjöng ut allt

hvad han visste om Arendt von Harten och det så, att Jesper von Buchwald ömsom rodnade och ömsom bleknade. När smeden äntligen nystat ur sig allt det han ville, sade amtmannen, i det hans ansigte antog all den stränghet, hvaraf det var mäktigt:

»När jag nu hör det äfven från så trovärdigt håll, som från dig, Jens Arnesen, så är det omöjligt att tvifla längre, och jag förklarar härmed högtidligt fogden Arendt von Harten i akt. Om en timme skall denna handling offentligt uppslås på amtmannahusets ytterdörr, och hvar och en, som påträffar von Harten, uppmanas på det ifrigaste att taga honom lefvande till fånga. Gör han försök att komma undan, så må han skjutas ned som ett vildt djur, och ligge han då ogild.»

Med dessa ord aflägsnade sig Jesper von Buchwald med hastiga steg, och ungefär en timme derefter trängdes befolkningen i Heide framför amtmannahuset och studerade på det noggrannaste anklagelseakten mot Arendt von Harten och domen öfver honom.

8.

Först när Arendt von Harten var ett godt stycke öster om Heide och såg kojorna i den lilla byn Wehnüttel skymta fram, kunde han känna sig någorlunda fredad, hvadan han kröp in i ett närbeläget snår för att der taga sig en stunds hvila. Han försökte att njuta något sömn, men det var honom omöjligt. De mest afskräckande bilder skymtade förbi hans inre.

»Förbannelse öfver detta», utbrast han och slog sig med knutna handen våldsamt för pannan. »Om jag ändå hade detta ogjordt! — Nej», fortfor han efter en stunds begrundande och sprang upp, under det han ursinnigt stampade i marken, »jag måste hämnas blo-

digt på dem båda, äfven om jag nödgas taga våra fiender till hjelp. Vi skola ändock till slut duka under för öfvermakten, och ett fortsatt motstånd skall ej annat än ytterligare uppreta svenskarne mot oss. Till Heide vågar jag ej mera komma, det inser jag nog, och därför är det bäst att fortsätta på den väg, som jag börjat.»

Efter dessa ord lutade han för några ögonblick hufvudet i ena handen och försjönk i allt annat än angenäma betraktelser. Hvad var det, som väntade honom, om han blefve tillfångatagen af sina landsmän? Jo, i lyckligaste fall en kula i hjertat, eller också, hvad som skulle vara det nesligaste, repet. Det var ej utan, att icke Arendt von Harten ryggade tillbaka vid tanken på detta senare, och han tog sig ofrivilligt om halsen, liksom hade han redan haft kännning af repet.

»Nej, förr döden för egen hand», utbrast han med en viss vildhet i tonfallet. »Frivilligt gifver jag mig aldrig.»

Han satte sig åter ned på marken och började att ytterligare fundera. Och att han slutligen lyckats komma till något resultat med sina tankar, det framgick tydligt af de brutna meningar, som litet emellanåt banade sig väg öfver hans läppar:

»Ja, det blir allt det klokaste och bästa . . . de skola ofelbart segra och . . . ja, jag följer dem till Tyskland . . . ingen skall der vidare . . . och jag är räddad.»

Småningom infann sig dock sömnen, och skymningen hade redan börjat breda sitt flor öfver sjö och land, när Arendt von Harten vaknade. Han sprang upp och varseblef på kort afstånd från det ställe, der han legat gömd, en lång rad vakteldar. Fogden ryggade i förstone häftigt tillbaka, ty tanken på, att det kunde vara snapphanar, som han så oförhappandes fått i sin närhet, trängde sig genast på honom.

»Men de äro för många», mumlade han för sig sjelf. »Jag har lust att räkna dem så godt jag kan.»

Med dessa ord trängde han sig ut ur snåret, men hann icke räkna många af eldarne, förrän han kände sig bakifrån gripen af två par starka armar och en kaffe lades häftigt i hans mun. Allt detta hade försiggått så hastigt, att Arendt von Harten knappt hann att tänka en enda redig tanke.

Lika hastigt som öfverfallet skett, lika hastigt blef han bortförd i riktning mot de glimmande vakteldarne, och länge dröjde det ej, förrän han stod inför Helmuth Wrangel. Fogden drog en djup suck af lättnad, när han fann, att han icke råkat i händerna på snapphanarne. Nu hyste han åtminstone det hoppet, att hans lif ej vore hotadt.

Sedan Helmuth Wrangel fått hela sin styrka öfver Eiderfloden och låtit den hvila ut ett par timmar, tågade han mot vester för att uppsöka och förgöra de snapphanband, som han af sina utskickade och af spioner hört skulle grassera ända inemot Heide. Också hyste han ett svagt hopp om att snart nog få denna landets hufvudplats i sitt våld. Uppnådde han denna sin afsigt, så skulle han sedermera lätt kunna kufva de djerfva friskarorna.

Det var angående detta tåg, som han ifrigt underhandlade med några af sina officerare under den korta rast han höll i vestra utkanten af Reit mosse.

»Om jag bara kunde få tag i en säker vägvisare, så skulle den saken snart vara afgjord», utbrast mot slutet Helmuth Wrangel och stampade förargad i marken. »Jag måste erkänna, att det här folket verkligen är beundransvärdt för den enighet, hvarmed det håller tillsammans. Det är helt annat, än folket i Jutland och — —»

Den tappre kapten Winckel, som alltid var i spetsen, när det gälde att jaga efter friskarorna, inföll nu:

»Det är ett par timmar sedan jag skickade ut två af mina pålitligaste ryttare, och de hafva fått sträng be-

fallning att ej vända tillbaka förr, än de uppsnappat en vägvisare.»

»Det är oförsigtigt», utbrast en annan käck officer. »Hur lätt kunna de ej råka i snapphanehänder, och då är det förbi med dem, ty de uslingarne bruka i allmänhet roa sig med att först afskära näsorna på våra knektar och derefter genom att ännu mera stympa dem sakta och plågsamt pina dem till döds.»

»Jag har hört det berättas så», mumlade Helmuth Wrangel halfhögt, och han tillade med ännu högre stämma: »Hädanefter må vi ej visa någon som helst förskoning mot den snapphane, som lefvande och med vapen i hand faller i vårt våld. Jag märker tydligt, att det ej tjenar till någonting att visa Ditmarschens invånare någon mildhet. De tro då, att vi äro så svaga, att vi ej töras förfara med dem enligt krigsbruk. Men», slutade han och slog häftigt på svärdfästet, »från och med denna dag skall det blifva annat af, och jag befaller eder härmed att fara fram med den största stränghet, hvarhelst I påträffen enskilde snapphanar eller hela snapphaneband.»

Just som officerarne stodo i begrepp att åtskiljas, framkommo Winckels tvenne ryttare med en fånge mellan sig. Vid åsynen häraf gaf Helmuth Wrangel sina officerare ett tecken att stanna qvar. Sedan han derpå en stund forskande betraktat fången och befalt att kaf-len skulle tagas ur hans mun, sporde han med hela strängheten i sin röst:

»Hvad heter du?»

Fången, som genast insåg, att det vore bäst att här säga sanningen rent ut, svarade, i det han med tilltunget lugn mötte Wrangels blickar:

»Arendt von Harten.»

»Hvar är du hemma?»

»I Heide.»

»Och hvad är ditt yrke?»

»Jag är en af konungens fogdar.»

»Det var ej något dåligt byte, som mina knektar den gången gjorde», mumlade kapten Winckel och gnug-

gade förnöjd händerna. »Ur honom skall man väl kunna klämma ut något af vigt, och om någon bör känna vägen till Heide, så är det väl han.»

Ungefär samma tankar hade Wrangel, och han sporde för den skull:

»Då känner du vägen till Heide?»

»Måtte väl det, eftersom jag varit fogde i den här trakten i omkring tjugu år.»

Till en början fann sig Helmuth Wrangel ganska belåten med de uppriktiga svaren, men, hur det var, så kom plötsligt den tanken öfver honom, att möjligtvis under dessa svar kunde ligga fördold någon list, för att locka svenskarne i fällan. Detta sade han också öppet till fogden och slutade med dessa ord, i det han vände sig till kapten Winckel:

»De två ryttare, som tagit denne man till fånga, må också på det strängaste bevaka honom. Om han gör det minsta försök att komma undan, så skola de utan skonsamhet genast döda honom. I morgon bitida skall jag vidare tala med honom.»

9.

Så snart underrättelsen om, att svenskarne gått öfver Eiderfloden midt emot Reit mosse, hunnit sprida sig, reste sig Ditmarschens befolkning nära nog som *en* man. Från norr till söder, från öster till vester fejades vapnen, och otaliga ströfpartier genomkorsade de skogiga och träskartade, de låg- och högländta delarne af landet. Hänförelsen att värna hus och hem, makar och barn, gick hand i hand med hatet mot inkräkterne, och ej allenast från kyrkornas predikstolar, utan äfven från landets höjder och dalar uppmanade presterna energiskt och vältaligt befolkningen att offra lif och

blod för det heligaste de egde här på jorden, fosterlandet. Man såg till och med lemmalytta ställa sig i friskarornas led, och äfven fans det qvinnor, som modigt grepo till vapen. Af ynglingar öfver sexton år bildades till och med ordentliga band, och dessa voro ej de sämste, ty de egde i rikaste mått ungdomens ännu oförvillade hänförelse och utvecklade derjemte i rörelserna en snabbhet, som mer än en gång kom de bepröfvade knektarnes stridsvana på skarn.

Det tappra försvar, som Heinrich Willen och Holger Uffesen gjort vid Reit mosse, hade snart blifvit kunnigt i hela landet, och då man fick veta, att den sistnämde blifvit anförare för denna första snapphanskar — Holger var ju också den förste snapphanen —, strömmade hundratals frivillige till honom, och snart såg han sig i spetsen för en skara, uppgående till närmare fem hundra man.

Ungefär åtta dagar efter det amtmannens vackra dotter kommit till Holger Uffesens läger, och Jens Arnesen blifvit så snöpligt affärdad, anlände en dansk officer och fordrade i pockande ordalag att få taga öfverbefälet. Han var skickad af Kristian IV för att leda rörelserna, och som han ensam förstod hvad som menades med krig, så ville han nu, som blifvit sagdt, taga högsta befälet.

Men derpå fick han ett svar, som han aldrig kunde glömma. Efter en längre rådplägning svarade honom ditmarschernas ombud, att de helst sjelfva valde sina befälhafvare. Under den tid Torstensson öfversvämmade det danska fastlandet, hade den danska hären i allmänhet ådagalagt för det första en sådan brist på mod — öfvermod fans nog — och för det andra en sådan klandervärd oenighet och slapphet i rörelserna, att ditmarschernas rent ut ej hade det minsta förtroende för de danske officerarne. Han kunde således, om han ville det, resa tillbaka och gerna underrätta konungen om ditmarschernas svar.

Upptänd af vrede svarade dansken, att konung Kristian snart skulle få veta hvad svar de gifvit honom.

Han begaf sig genast bort, men blef dagen derefter uppsnappad af kapten Wilckens ströf kår och, då han på sig bar papper, som uppmanade den ditmarschska allmogen till härnadståg, genast hängd. Konung Kristian fick alltså från det hållet ingenting veta angående ditmarschernas trotsiga svar, men officerens hela uppträdande vittnade tillfyllest om det ogrannlaga sätt, på hvilket Kristian IV behandlade sina kanske trognaste undersåtar.

Detta danskarnes uppträdande hade endast den följden med sig, att de inhemske anförrarnes anseende steg så mycket mera, och att den beväpnade allmogen endast lydde dem.

Ungefär en mil i nordost från Heide är Tellingstedts kyrka belägen. Det lilla, åldriga, men ändock genom sitt byggnadssätt tilldragande templet låg på en af leende skogsdungar kransad höjd, nedanför hvilken en liten bäck, som hade sitt utflöde i Eiderfloden, sorlade fram i djerfva krökningar. Åt Eiderfloden till höjde sig mörka och vidsträckta skogspartier, och hela landskapet bar en pregel af vildhet, som var egnad att delvis väcka stridiga känslor hos åskådarne.

Till denna plats hade Holger Uffesen dragit sig undan med sin afdelning. Han visste, att Helmuth Wrangel ifrigt följde honom i spåren, och han hade sig äfven bekant, att den svenske fältherren sagt sig skola förfölja »den förste snapphanen» ända till dess han finge honom död eller lefvande i sina händer.

»Du må vara stolt öfver, att äfven bland våra fiender få bära denna titel», sade därför Dagmar en dag till honom. »Och du känner ej hur stolt jag finner mig öfver att få vara vid din sida. Och hur lycklig sedan», fortfor hon och slog armarne omkring den unge mannens hals. »I morgon, den heliga hvilodagen, skall ju mäster Andreas i denna lilla fridfulla kyrka för-

ena våra öden. Och om myndigheterna sedan hota att upplösa vårt äktenskap, så — se här!»

Med dessa ord blottade hon den lilla dolken, som hon bar i lifbältet, och fortfor:

»Min dyra moder, som egt den, skall ej från sin himmel vredgas på mig, om jag tillgriper denna utväg, ty hon skulle hafva gjort detsamma, om hon blifvit tvingad dertill.»

Dagen derefter, en vacker söndag, var den lilla kyrkan ända till trängsel uppfylld med andäktigt lyssnande menniskor. Det var dock ej några fredliga gestalter, som rörde sig der inne, men det oaktadt stordes likväl ej kyrkans helgd det minsta.

Framför altaret stod den ärevördige mäster Andreas, och hans ord trängde till djupet af hvarje själ. Fosterlandskärleken besjälade också den gamle, som i de mest värtaliga uttryck skildrade den nöd, som hotade ditmarscherna, och uppmuntrade alla att med oförfäradt mod kämpa mot fienden.

»Och», utropade han slutligen, i det han sträckte sina magra händer upp mot det med englar och religiösa sinnebilder målade taket, »liksom Herren, den allsmäktige, fordom ledde sitt egendomsfolk till seger öfver dess fiender, så skall han äfven nu leda ditmarscherna till seger öfver förtryckarne, blott att de hålla enigt tillsammans.» Och när den gamle själasörjaren kom att tala om alla de våldsamheter, som föröfvades af båda partierna, då ljöd hans stämma mäktig som en domsbasun, och då lyfte han åter sina händer mot himmelen och utbrast i en lång veklagan öfver den förbannelse, som kriget förde med sig.

När den enkla, men på samma gång högtidliga gudstjensten var slut, framträdde Holger och Dagmar till altaret. Mäster Andreas skulle sammanviga dem, under det kriget rasade utanför templets dörrar. Dessa ögonblick voro de högtidligaste. På alla sidor i det lilla templet stodo snapphanar i gevär, och hela kyrkogården var fullpackad med beväpnad allmoge.

Den heliga akten försiggick ostörd, och mästern Andreas hade nätt och jemt hunnit läsa välsignelsen öfver de nygifta, då en kula med ens krossade ett af korfönstren och sträckte en vid altarrunden stående snapphane till golvet.

Darrande af rädsla slöt sig den unga bruden konvulsiviskt intill Holger, men denne ryckte sig lös och störtade i spetsen för de i templet varande snapphanarne ut på kyrkogården. Der hade striden redan börjat, men snapphanarne voro underlägsna och flydde snart för Helmuth Wrangels ryttare.

Förtviflad återvände Holger Uffesen till kyrkan för att hemta sin brud, men just i kyrkdörren möttes han af Arendt von Harten, som bar den afsvimmade Dagmar på sina armar. Förgäfves sökte Holger att befria henne. Skyddad af de svenske knektarne, skrek Arendt von Harten gäckande:

»Jag har korsat dina planer. Vår väg går nu till Heide, och der skall jag nog utkräfva den hämd, som jag har svurit dig och alla invånare i Heide. Ha, ha, ha!»

Med grämlse i sorgen och harmen i hjertat måste Holger Uffesen draga sig tillbaka. Han var nu icke längre i ovisshet om den väg, han skulle taga. Så fort hans män orkade sträcka ut på benen, bar det i väg mot Heide, dit snapphanestyrkan ankom just som morgonsolen spred sitt skimmer öfver hustak, gator och torg, och i samma vefva som de först vakne bland invånarne började att visa sig ute. Ankomsten af snapphanestyrkan väckte naturligtvis ej ringa uppståndelse i det lilla samhället, och det dröjde ej länge, förrän alla dess inbyggare voro i en feberaktig rörelse. Nu visste alla, att det allvarligaste skulle förestå.

Jesper von Buchwald fick snart kännedom om hvad som tilldragit sig i Tellingstedt kyrka, ty Holger Uffesen omtalade oförbehållsamt det skedda. Den vördige amtmannen stod en stund liksom slagen af åskan, men slutligen utropade han:

»Detta giftermål är olagligt, och så fort kriget är slut, skall jag upphäfva detsamma.»

Ett besynnerligt leende spred sig omkring Holger Uffesens läppar, då han svarade:

»Detta torde allt nu vara för sent.»

»För sent», skrek Jesper von Buchwald. »Här måtte väl finnas lag och rätt i landet! Skulle icke jag, såsom högste domaren här, känna till detta?»

»På ett sätt visserligen», svarade Holger, »men det finnes en annan rätt, som ingen jordisk domare kan befälla öfver, och det är hjertats rätt.»

»Hvar är Dagmar?» sporde Jesper von Buchwald hotande.

»Jag tycker», invände Holger, »att I först och främst såsom styresman på platsen borde se till, att försvaret här ordnades på bästa vis, ty inom en kort tid kunna vi vänta fienden hit till platsen. Dessutom är det nu ej tid att — —»

»Hvad är ej tid?» skrek Jesper von Buchwald, som fann sig högeligen sårad i sin värdighet. »Vet du ej hvem jag är?»

»Det vet jag», svarade Holger Uffesen, »men om försvaret af Heide har jag ensam hand, eftersom jag blifvit af de våra nämnd till befälhafvare. Jag har något mer än fyra hundra man samlade här och ämnar försvara mig till det yttersta. Sedan få vi ytterligare talas vid.»

Med dessa ord lemnade Holger den med rätta förbluffade amtmannen. Jesper von Buchwald visste knappt hvad han skulle tänka. Under hela sin långa

tjenstetid hade han aldrig förut varit utsatt för ett sådant trots, som just nu från den svärson, som ödet, så oblidt i hans eget tycke, kastat på honom. Förtretad ruskade han på hufvudet och gick ut för att taga försvarsanstalterna i närmare skärskådande.

Det kan ej vara svårt för hvar och en att begripa hvilka känslor, som besjälade Holger Uffesen. Först hade han förlorat sin brud, just som presten läst sin välsignelse öfver deras förbund, och strax derpå, hade han varit tvungen att, jagad af fienden, begifva sig på flykten. Och nu stod han i sin födelsebygd, som hvilken minut som helst kunde blifva sköflad af de inkräktande skarorna. Han grep förtviflad med båda händerna om hufvudet. Det svindlade för hans ögon och han utstötte ett harmens rop, när i detsamma en hand lade sig på hans ena arm och en manlig stämma utbrast:

»Jag vet hvar Dagmar finnes, och om du vill, skall jag i natt hemta både henne och Arendt von Harten inom Heides murar.»

Holger Uffesen spratt till och vände sig om. Framför honom stod Jens Arnesen. Holger lade ofrivilligt handen på svärdfästet.

»Icke så», utbrast Jens och fattade Holgers hand. »Du vet, att jag blifvit vilseledd af den skurken Arendt von Harten. Nu har allt det groll, som jag förut hyst till dig, helt och hållet försvunnit, och jag har ej någon högre önskan, än att få hämnas på fogden. I natt har jag spionerat ut hvar han gömt din hustru, och om jag endast får en pålitlig person med mig, så lofvar jag, att vid nästa morgons inbrott både Dagmar och den förrädiske fogden skola finnas inom Heides murar.»

»Jag följer dig», svarade Holger ifrigt.

»Det kan du icke. Du måste ju vara här för att — —»

»Se så», afbröt Holger allvarligt, »jag följer dig.»

Och det blef dervid. Två timmar efter detta samtal syntes två till förbönder förklädda personer smyga

sig ut genom östra tullen och styra kosan i riktning mot Tellingstedt kyrka. Det var Holger Uffesen och Jens Arnesen.

Som läsaren redan inhemtat, hade Arendt von Harten gått in på att visa svenskarne en säker väg till Heide. Af Helmuth Wrangel hade han därför blifvit lofvad ganska stora förmåner och dessutom säkert skydd för sin person.

Då han så oförmodadt i Tellingstedt kyrka lyckats bemäktiga sig Dagmar, kände hans glädje knappast några gränser. Att hon nyligen blifvit Holgers hustru, det vidkom ej det ringaste denna skurkaktiga natur, som blott följde sin djuriska drift och den väg, som hatet utstakade för honom.

Under det Helmuth Wrangel lät sina trupper hvilat ut i närheten af den nämnda kyrkan, förde Arendt von Harten den unge snapphanechefens maka till en i kanten af den söder om kyrkan belägna skogsdungen liggande enslig koja, mer än till hälften dold af ett tätt löfverk. Arendt var så säker på, att Dagmar här skulle vara i full säkerhet, att han ej satte mer än en ryttare såsom vakt framför kojans dörr. När han aflägsnade sig derifrån, såg han ej, att en person med smygande steg följde honom ända till yttersta kanten af det svenska lägret. Denna person var Jens Arnesen.

»Ah», mumlade Jens för sig sjelf, under det han skyndade i riktning mot Heide, »nu vet jag åtminstone hvar jag skall träffa dig, du lömske bof, du fosterlandsförrädare! Länge skall det ej dröja, hoppas jag, förrän jag kommer i tillfälle att betala dig för den skam och den nesa, som du tillskyndat mig.»

Och nästan samtidigt mumlade Arendt von Harten, under det han tog vägen mot det svenska lägret:

»Ändtligen har jag dig fast, dig, som så många gånger försmått mig. Om det är sant, att det finnes en rättvisa till här på jorden, så skall väl denna ändå

till slut vederfaras mig. Hvad bryr jag mig väl om Heideborna, de der kräken, som endast lefva på sqvaller och orättvisor. Nej», fortfor han och knöt handen mot det väderstreck, der Heide var beläget, »snart kommer jag till er såsom segrare, och då skolen I få erfara, att I ej ostraffadt kunnen håna mig. Jag vet, att Jesper von Buchwald har förklarat mig i akt, men jag har i gengäld hans dotter i mitt våld, och henne ämnar jag behålla för alltid. Nu finnes det ej någon mänsklig makt, som kan rycka henne ifrån mig.»

Den unga makans förtviflan otver den olyckliga belägenhet, i hvilken hon så oförmodadt råkat, var, såsom läsaren noggsamt kan inse, gränslös. Efter sin fångenskap blef hon genast framförd till Helmuth Wrangel, och denne tycktes till en början alls icke vara sinnad att behandla henne illa, han tilltalade henne till och med på ett ganska vänligt sätt och hade just befallt, att hon skulle föras till ett anständigt fängelserum i den lilla kyrkbyn, när hennes olycklige genius, Arendt von Harten, trädde fram. Denne skurk omtalade genast, att hon nyss blifvit hustru till det skingrade snapphanebandets anförare, hvilken i landet åtnjöt och allt framgent skulle komma att åtnjuta ett visst anseende, såsom varande den förste snapphanen i Ditmarschen, samt att hon dessutom vore dotter till en så pass betydande person som sjelfvaste amtmannen i Heide. Genom att behålla henne och förvara henne i ett strängt fängelse skulle alltså Helmuth Wrangel kunna inverka betydligt på Jesper von Buchwald. Detta och mycket annat berättade Arendt von Harten för den svenske befälhafvaren, och sade till slut:

»Viljen I lemna henne i min vård, så ansvarar jag för, att hon ej skall komma undan!»

»För himmelens skull var barmhertig och lemna mig ej åt denne skurk», utropade Dagmar, föll på knä

framför Helmuth Wrangel och sträckte bönfällande de sammanknäppta händerna mot honom. »Gif mig hellre döden först som sist!»

»Tro henne ej», utbrast Arendt von Harten. »Hon är nu i den sinnesstämningen, att hon ej vet hvad hon säger.» Och då fogden uttalade dessa ord, lade han ena handen öfver Dagmars mun för att hindra henne från att tala.

Helmuth Wrangel betänkte sig en stund, derpå öfverlemnade han sin qvinliga fånge åt Arendt von Harten, som förde henne till den förut omtalade kojans.

I det enda rum utom köket, som denna usla människoboning innehöll, fanns blott en illa medfaren halm-madrass. Dagmar intog genast denna skrala bädd och började att skarpt fundera på, hur hon skulle kunna fly undan. Men då hon såg ut genom den lilla och smala glugg, som skulle föreställa ett fönster, och der utanför varseblef ryttaren med draget svärd vanka fram och åter, och hörde, hur han emellanåt kände på dörren för att förvissa sig om, att den var ordentligt stängd, då öfvergaf hon genast hoppet om att på denna väg återfå sin frihet.

Den stackars qvinnan gret som ett barn, men ingen tröstens engel tycktes förbarma sig öfver henne. Förgäfves anropade hon sin aflidna moder, den hon haft så innerligt kär, att komma henne till hjälp och skicka henne en räddare; ingen räddare syntes till.

Så gick timme efter timme under den förfärligaste ångest, och skymningen hade redan fallit på. Dagmar, som en lång stund gått fram och åter i det lilla rummet, hade återtagit sin plats på den usla halmbädden och lagade sig till att njuta en kort och väl behöflig sömn, då hon plötsligt spratt till och reste sig upp på ena armbågen. Hon hade nemligen förnummit ovanliga steg utanför kojans och hörde tydligt, att någon förde ett hviskande samtal med vaktnekten.

Strax derpå öppnades dörren. Dagmar gaf till ett qväfdt anskri och sprang så långt in i rummet hon kunde komma. Hon hade nemligen i den inträdande

känt igen Arendt von Harten. I detsamma denne helt vårdslöst stängde dörren efter sig, utbrast den unga qvinnan med förtrytelse:

»Unnen I mig ej ens nattron efter de olyckor, som öfvergått mig?»

»Olyckor», eftersade fogden och tog på sig en smilande min, »hvad är det för olyckor? Du kan vara öfvertygad om, att jag endast vill din lycka och ditt väl, så framt — —»

»Arendt von Harten», afbröt den unga qvinnan och rätade upp sin härliga gestalt, »du vet ju, att jag sedan några timmar är Holger Uffesens hustru.»

»Ha, ha», skrattade fogden med ett försmädligt och ilsket tonfall, »det giftermålet är helt enkelt ogiltigt, ty du vet nog, att enligt våra lagar måste föräldrarnes bifall först gifvas. Och detta hafva hvarken din eller Holgers fader ännu gifvit.»

»Hur vet du det?»

»Jag hörde det för en timme sedan af en öfverlöpare från Heide», ljög Arendt von Harten på det fräckaste. »Dessutom», fortfor han och skrattade ånyo på det mest hånfulla sätt, »kan du väl förstå, att jag aldrig af fri vilja lemnar dig ifrån mig, när jag nu varit så lycklig att få dig i mitt våld. Många gånger har du trotsat mig och skrattat hånfullt, när jag tiggde och bad, att du skulle blifva min hustru», slutade han, i det han våldsamt knöt händerna; »att detta kräfver hämd, det borde du begripa. Således, antingen blifver du min, eller — —»

Arendt von Harten fullbordade ej meningen, utan trädde i stället fram till den lilla gluggen och lyssnade några minuter uppmärksamt. Detta afbrott begagnade sig Dagmar af till att skyndsamt med ena handen undersöka, om hon hade den lilla dolken kvar. Och då hon fann att så var, kände hon sig genast tryggare.

»Du skall hvila i min famn och smeka mig», nästan framhväste Arendt von Harten, i det han åter

närmade sig Dagmar, »och jag svär det, så sant det finnes en Gud.»

Han närmade sig ännu mera och hans armar voro utbredda till ett famntag.

»Osvuret är alltid bäst», svarade Dagmar med tilltunget lugn. »Vik bort!»

»Hå, hå! Var lagom stursk du», skrek fogden till och tog ofrivilligt ett steg tillbaka, »jag har tämjt flera så stolta naturer som din, och — —.»

Ett språng, och han var ånyo framme hos den unga flickan, vred kraftigt ur hennes hand dolken, som hon dragit, och kastade den hånskrattande på golvet. Der- efter fattade han, som egde en ej ringa kroppsstyrka, den unga qvinnan hårdt om midjan.

Dagmar uppgaf ett ångestrop, och detta besvarades ögonblickligen utifrån af detta rop:

»Hjelp, hjälp!»

11.

Blott med iakttagande af den största försigtighet hade det lyckats Holger och Jens att smyga sig fram mot det svenska lägret. Till denna lyckliga början af deras vådliga expedition bidrog också den ej ovigtiga omständigheten, att de så noga kände till trakten.

Till en början hade visserligen den unge snapphanechefen hyst ett visst misstroende till Jens Arnesen, sedan han fått veta, att denne varit hans rival om Dagmar; men sedan Jens öppenlydligt visat sin ånger, tillstått, att han begått en oerhörd dumhet, när han lät narra sig af Arendt von Hartens berättelse angående Holgers förmenta förrådiska stämplingar, samt lika öppet sagt, att han vore rätt glad öfver att Dagmar blifvit Holgers hustru, försvann Holgers misstro, och han tryckte hjertligt smedens händer. Derpå sade han:

»Det skulle vara en stor lycka för oss, om vi äfven kunde få fatt i förrådaren Arendt von Harten. Hans dom vore då gifven.»

»Det är alls icke omöjligt, att denna lycka kan beskåras oss», ljöd smedens svar. »Ack, hvad jag gerna skulle vilja se den förrådaren dingla i galgen.»

»Ja, icke heller jag skulle hafva någonting emot att få se detsamma», inföll Holger.

Samtidigt med att Arendt von Harten begaf sig till den lilla kojan, hunno också Jens och Holger fram i dess närhet.

»Lyckan står oss bi redan i början», hviskade smeden och pekade på den framsmygande fogden.

»Ja, nu löper han sjelfmant i fällan. Låtom oss genast skrida till verket.»

Sagdt och gjordt. Försigtigt krypande på händer och fötter, närmade sig Holger och Jens, skyddade af småskogen, den lilla kojan. När de kommo så nära in på knekten, att de ansågo sig kunna våga försöket, lät Jens, som var en mästare i att härma åtskilliga djurs läten, höra ett fårs bråkande. Och då han såg, att knekten spetsade öronen och vände sig åt det håll, hvarifrån han förnam ljudet, upprepade han det ännu en gång.

»Skönt», tänkte knekten och gnuggade händerna, »fårstek är minsann ej att förakta. Mina kamrater skan nog bli snopna, när jag kommer hem med ett sådant här läckert byte.»

Sedan han varligt stält bössan mot stugans ena knut, smög han sig försigtigt in bland buskarne, åt det håll, der han trodde sig påträffa det efterlängtade bytet, men han hade knappt hunnit uttaga ett par steg, förrän han blef kullkastad och ögonblickligen bunden. Öfverraskningen var så stor, att han ej kunde komma sig för att ropa på hjälp, förrän han sjelf låg der hjälplös.

Vid det rop han uppgaf, släppte Arendt von Harten sitt tag om Dagsmars midja och störtade fram mot dörren. Men han lyckades ej hinna upp den, förrän Holger och Jens Arnesen rusade in, slogo honom med

förenade krafter till golfvet, bakbundo hans händer och stoppade en näsduk i hans mun.

Allt detta hade skett så hastigt och oförmodadt, att den af ängslan darrande qvinnan ej hann yttra ett enda ord. I en blink var Holger vid sin unga hustrus sida, omfamnade henne ömt och sade derpå:

»Fort i väg nu. Hvarje minut är dyrbar. För du fogden med dig, Jens; jag kan ej lemna min hustru.»

Och länge stod det ej på, förrän alla fyra voro på återvägen till Heide. Väl gjorde Arendt von Harten till en början flere ansträngande försök att slita de band, som höllo hans armar fjettrade på ryggen, men då han slutligen märkte, att alla hans bemödanden voro fruktlösa, måste han, fastän med ilskan och ångesten i hjertat, foga sig i det olycksöde, som dragit ett så oförmodadt streck öfver alla hans väl uttänkta och väl förberedda planer.

Morgonsolen hade nyligen börjat kasta sina lifgivande strålar öfver Heide, när det sällsamma tåget ryckte in genom östra tullen. De få invånare, som vid denna tidiga timme voro på benen, igenkände genast Arendt von Harten och drogo välvilligt försorg om, att hans ankomst såsom fånge inom en timmes tid var allmänt känd.

När denna underrättelse meddelades Jesper von Buchwald, jemte det tillägget, att hans dotter blifvit ryckt ur svenskarnes våld, och det af Holger och Jens Arnesen, svängde han ett slag omkring på klacken, för med ena handen långsamt öfver ansigtet, och gick sin väg utan att yttra ett enda ord.

»Åh, det gör rakt ingenting, att den der fogden kommit undan, sedan han väl fört oss så långt som hit», utbrast Helmuth Wrangel, då han erhöill kunskap om, att Arendt von Harten plötsligt spårlöst försvunnit. »Vi stå nu blott en mil ifrån Heide, och det vore besynnerligt, om

vi ej nu skulle kunna taga oss dit. Landet ligger ju helt och hållet öppet för oss, och när dess förnämsta plats fallit i våra händer, skola vi hoppas, att det blifver slut på oroligheterna här, så att vi kunna få vända tillbaka till Tyskland, der Lennart Torstensson allt torde behöfva oss. Kapten Winckel», fortfor han och vände sig till den kække partigångaren, »samla genast er styrka och tåga mot Heide, och uppehåll så mycket möjligt är stadsborna, samt hindra all tillförsel från landsbygden. Jag kommer snart efter med hufvudstyrkan.

Ungefär en timme derefter sprängde fem hundra krigsvane ryttare mot Heide.

Så snart det blef känt, att oroligheterna skulle taga sin början, hade invånarne i Heide, på uppmaning af Jesper von Buchwald, ifrigt börjat att, så godt sig göra lät, iståndsätta de gamla jordvallar, som omgäfvade Heide, och som blifvit uppkastade under föregående fejder, samt att uppkasta nya, der sådana behöfdes. Tre gamla kanoner, som i många år legat gömda i en källare under amtmanshuset, blefvo framdragna och afprofvade. Den långa tiden hade ej haft något menligt inflytande på deras förmåga att skjuta, det upptäcktes genast. Dessa kanoner placerades alltså under öflig be-täckning på de ställen, der anfallen kunde väntas.

Egendomligt nog hade Jesper von Buchwald icke ännu velat se hvarken sin dotter eller den måg, som han så oförmodadt och på ett så besynnerligt sätt erhållit, och det ehuru flere af Heides mest inflytelserika invånare allvarligt uppmanat honom att först räcka handen till försoning, alldenstund han nog kunde inse, att hvad som skett ej mera kunde ändras. Amtmannen nekade tvärt och sade dessutom, att hans enskilda affärer ej anginge andra.

Ej heller hade han velat se Arendt von Harten, och hans vägran att ännu besöka honom i hans fängelse kunde dock till en viss del försvaras. Först inför dom-bordet ville amtmannen möta sin brottslige fogde.

Flere gånger hade Dagmar velat besöka sitt fädernehem, men alltid blifvit öfvertalad af Holger att afstå

derifrån. Först när faran utifrån vore aflägsnad, kunde det vara tid att tänka på det andra. Och Dagmar lydde, hur mycket än hennes hjerta sved vid tanken på faderns vrede. Hon hade dock en tröst, och det var, att hon blifvit genom äktenskapets band förenad med den, hon så varmt älskade.

Då underrättelsen om svenskarnes anryckande mot Heide kom till Uffe Hakonson, skyndade han genast att införa allt hvad han egde till det hus, som han för en tid sedan inköpt i staden, och hos honom erhöll Dagmar naturligtvis en fristad.

I och med kapten Winckels ankomst utanför jordvallarne blef det ett helt annat lif i Heide. Torget och de få gatorna vimlade natt och dag af beväpnade, och öfver allt såg man Holger Uffesen, uppmuntrande och befallande öfver försvaret. Den unge mannen gaf sig knappt tid att njuta någon hvila. Hans kropp tycktes bestå af jern och stål.

Så närmade sig slutligen Helmuth Wrangel med den svenska hufvudstyrkan. Det var vid middagstiden som hans djupa led syntes i fjerran. De närmade sig mer och mer, och slutligen sågo invånarne i Heide, huru de mer och mer utbredde sig, ända till dess de i en fullständig cirkel inneslöto staden. Då hördes visserligen en och annan, som gripits af räddhåga, tala om att först som sist gifva sig, men dessa klenmodiga nedtystades genast.

Jesper von Buchwald hade stigit upp på den förut omtalade hörnstenen vid ena sidan af torget. Hans ansigte var visserligen blekt, och skiftande sinnesrörelser kunde läsas deri. Men ändock sade han med lugn och af alla förnimbar stämma:

»Invånare i Heide! Vår profningstid har nu nått sin höjdpunkt. Den allmänna resning, som vi på uppmaning af konung Kristian IV företagit, har icke ledt till något för oss gynsamt resultat, och det oakadt de våra kämpat med vanlig tapperhet. Öfvermakten har varit för stor, och nu se vi fienden utanför våra hem, färdig att lägga vår stad i ruiner. Mången kan möj-

ligtvis tycka, att vi borde gifva oss på nåd och onåd, men dem som tycka så, vill jag påminna om vår föregående historia, då våra förfäder manligen kämpade mot både kejsare och konungar och ej sällan bibehöllo segern. Skola vi visa oss mindre manliga? Nej, låtom oss kämpa till sista man, på det ingen sedan må kunna säga, att invånarne i Ditmarschens hufvudstad, Heide, fegt lemnat hus och hem till sköfling, och våra namn komma att befläcka historiens blad. Sjelf vill jag, oakadt min ålder, gå med i striden; viljen I följa mig?»

Ett allmänt jubelskri, som hördes ända ut till jordvallarne, blef svaret, och hvar och en skyndade att intaga sin plats.

När Jesper von Buchwald lemnat sin talarestol, varseblef han Holger Uffesen, som försagd och på samma gång bedjande stod på några alnars afstånd och betraktade honom. Amtmannen spratt ofrivilligt till, for med ena handen ett par gånger raskt öfver pannan, gjorde derpå en afböjande rörelse och skyndade bort.

»Hårda fadershjerta», mumlade den unge snapphanechefen för sig sjelf, under det han långsamt styrde sin kosa ut till den mest hotade jordvallen, »när skall du vekna?»

12.

Så snart Helmuth Wrangel hunnit ordna sin styrka, skickade han först kapten Winckel fram till anfall just mot den jordvall, der Holger befann sig. Men här mottogos svenskarne på ett så kraftigt sätt, att de om en stund måste draga sig tillbaka med ganska stor förlust.

Holger hade sjelf kämpat i första ledet, och hans ovanliga tapperhet och mod var en god föresyn för de öfriga. Sjelf nedhögg den unge snapphanechefen med

egen hand fyra ryttare, som försökte att förnagla kanonen, och när den femte rusade emot honom för att hämnas sina kamraters fall, sköt han denne en kula genom hufvudet.

Lika tappert kämpade de öfriga på andra ställen. Den gamle amtmannen var nära nog outtröttlig och hvarhelst hans hitlockiga hufvud än visade sig, der växte modet och tapperheten. Den första stormningen hade blifvit afslagen med jemförelsevis ganska ringa förlust.

Men dagen derefter ryckte Helmuth Wrangel an med hela sin styrka, och strax förut hade alla invånare i Heide, genom att anamma den heliga nattvarden, gjort sig beredda på döden.

Den gången trängde svenskarne oemotståndligt fram, och jordvallarne blefvo snart tagna. Omgifven af högar af fallne, både vänner och fiender, kämpade Holger Uffesen länge mot öfvermakten, men slutligen segnade han, träffad af ett svärdshugg i hufvudet, ned på likhøgen. I detsamma dundrade en stämma:

»Låt ej vår anförare falla i fiendens händer!»

Det var Holgers fader, som framröt dessa ord. I förening med Jens Arnesen och några andra lyckades det slutligen för Uffe Hakonson att bemäktiga sig den ännu sanslöse sonen. En tillfällig bår anskaffades i en hast, och på den nedbars Holger Uffesen till torget.

Här hade de från jordvallarne fördrifne, jemte en myckenhet annat folk, samlat sig. Amtmannen syntes äfven der. Ej långt ifrån den ofta nämnda hörnstenen, på hvilken Jesper von Buchwald ånyo stigit upp, upprestes skyndsamt en galge.

»Invånare i Heide», skrek amtmannen för att kunna höras någorlunda och pekade med det samma på galgen, »vi hafva ibland oss en förrädare, som, genom att visa fienden vägen hit, dragit denna hemska olycka öfver oss. I veten allt för väl hvem jag menar. Det är fogden Arendt von Harten. Han förvaras i amtmanshuset, och min mening är att i denna galge låta honom få försona sitt brott, innan fienden hinner fram och råddar honom. Gån genast och fören honom hit!»

»Han har brutit sig ut; han söker att fly undan!» skrek i detsamma en grof röst. »Se der är han!»

Och på andra sidan torget, der folket stod mindre packadt, syntes också den skurkaktige fogden fly undan af alla krafter. Han blef dock snart upphunnen, och trots det mest förtviflade motstånd och ifriga böner, fördes han fram till galgen. Detta skedde samma ögonblick som båren med den afsvimmade Holger nådde torget. Dagmar, som också lockats ut, varseblef den genast och störtade med ett förtviflans anskri fram till sin sanslöse make, den hon gråtande betäckte med sin kropp.

Men detta anskri och denna beröring hade det med sig, att Holger vaknade till sans igen och slog upp ögonen. Då hans blickar föllo på Dagmar, syntes ett småleende krusa hans läppar. Han famlade efter sin unga hustrus händer, och då han fick fatt i en af dem, hviskade han:

»Jag känner att det ej är så farligt. Endast blodförlusten har — —»

Men blott dessa få ord voro nog att ånyo försänka honom i dvala. Kring hans bår ställes dock en stark vakt.

Det var riktigt ömkligt att se Arendt von Harten. Han var blek som den dödens hand, hvilken snart skulle gripa honom, och hans kropp skälfdes som ett asplöf. Men då han varseblef galgen, spred sig en mörk sky af förtrytelse och vrede i stället öfver hans anlete och han skrek, under det han våldsamt knöt händerna åt Jesper von Buchwald:

»Såsom en statens tjänsteman vore jag väl värdig ett annat dödssätt!»

»Detta är det enda dödssätt, som är värdigt en fosterlandsförrädare», svarade Jesper von Buchwald iskallt och pekade på galgen. »Bödlar, gören skyndsamt eder pligt!»

Rytande som ett såradt vilddjur och spjernande emot af alla krafter, fördes dock Arendt von Harten fram till galgen och repet lades kring hans hals. Då han nu såg att allt hopp om räddning var förloradt,

grep han med konvulsivisk styrka tag i repet, vände sina blodsprängda ögon mot folket och skrek:

»Förbannade varen I alle och förbannad vare denne — —»

Han fick ej uttala den sista förbannelsen, ty bödlarne ryckte i det samma så våldsamt till, att repet oemotståndligt slöt sig kring halsen, och några sekunder der-efter dinglade fosterlandsförrädaren Arendt von Harten uppe i galgen. Förräderiet hade erhållit sin väl förtjenta lön.

Knappt var denna rättvisa utöfvad, förrän en stark ryttartrupp sprängde fram på torget. Med ett skri skingrade sig folkmassan åt alla håll. Men amtmannen Jesper von Buckwald gick med stadiga steg och högburet hufvud mot truppens anförare, som ej var någon annan än Helmuth Wrangel. När denne såg den ärevärdige gubben, den han ej kände, så oförfäradt träda sig till mötes, höll han in sin liflige springare och gaf med det samma truppen ett tecken att göra halt.

»Herre», sade Jesper von Buchwald med hög röst, »det är denna trakts amtman, som här träder eder till mötes. Vi hafva försvarat våra hem så godt vi kunnat, och vika endast för öfvermakten. Om I, såsom det synes mig af edert skick och edra later, är Helmuth Wrangel, så öfverlemnar jag denna stad åt eder och — —»

»Jag är den I menen», afbröt Wrangel, »men», fortfor han och pekade på galgen, »hvem är det, som hänger der, och hvad har han gjort?»

»Det är den förrädare, som visat eder vägen hit, fogden Arendt von Harten. Vi, ditmarscher, straffa så ett landsförräderi.»

Helmuth Wrangel bet sig häftigt i läppen. Under ett par minuter betraktade han nästan hotande den gamle amtmannen, men småningom syntes hans blickar mildras och han sade:

»Jag har alltid haft aktning för tapperheten och fosterlandskärleken. Intet ondt skall vederfaras denna stad med vilkor att I lofven, att den ej vidare bär vapen mot oss.»

Efter ett kort betänkande svarade Jesper von Buchwald:

»Jag lofvar det.»

I samma ögonblick kände han sina knän omfattas af ett par mjuka armar, och då han såg ned, låg hans egen dotter vid hans fötter.

»Förlåtelse, fader», bad hon, under det hon upplyfte sitt tårdränkta ansigte. Kan du väl längre vara hård?»

Utan att svara tog amtmannen sin dotter vid handen och gick fram till bären, på hvilken Holger nu, stödjande sig på ena armbogen, rest sig upp. Der lade han bådås händer tillsammans och sade med rörd stämma:

»Blifven lyckliga, barn. Min välsignelse hafven I.»

I detsamma yttrade en manlig stämma bakom amtmannen:

»Hvem är den sårade?»

Jesper von Buchwald vände sig om och befann sig ansigte mot ansigte med Helmuth Wrangel, som var till fots och omgifven af flere af sina officerare.

»Herre», sade han till slut, sedan han berättat Holgers och dotterns lefnadssaga, »denne unge man är Holger Uffesen, den förste snapphanen.»

»Honom borde jag väl hafva i mitt våld», svarade Helmuth Wrangel med ett mera skämtsamt tonfall i sin röst, »men jag har en gång sagt, att jag värderar tapperheten lika mycket hos fienden som hos vännen. I förstån mig ju? Och eder», fortfor han, vänd till Dagmar, »har jag en gång förut träffat under andra omständigheter, som för eder voro ganska kinkiga. Eder olycklige genius har fått sitt straff, och detta till eder lycka. Icke skall jag grumla den vidare.»

Med dessa ord svingade han sig åter upp på hästen och var snart försvunnen.

Heide och dess invånare höllo troget det löfte, som de gifvit Helmuth Wrangel, och de fingo ej vidare orsak att beklaga sig. Allra minst var detta förhållandet med Dagmar och Holger Uffesen, hvilken snart tillfrisknade från sina sår.

Och sedermera rådde glädje och frid allt framgent i den gamle amtmannens hus, dit de nygifva måste inflytta för att kunna vårda den gamle. Och i långliga tider derefter talade de tappre ditmarscherna med aktning och beundran om den modige Holger Uffesen, *den förste snapphanen*.

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

(Fortsättning från föregående sida.)

20.	Kapten Severin. Historisk berättelse från Karl XI:s tid.	1.25.
21.	Nattvardsgästerne. Ett gammalt historiskt minne.	0.75.
22.	Gösta Kroknäsa. Berättelse från Gustaf II Adolfs ungdom.	0.75.
23.	Gustaf II Adolfs sista julafton. Berättelse.	1.00.
24.	Tyrannens lön. Berättelse från Jösse Erikssons dagar.	0.50.
25.	Rebellens dotter. Romantiserad skildring från Karl X Gustafs polska krig.	0.75.
26.	Soldattorpet vid Rajalaks. Berättelse från sista finska kriget.	0.75.
27.	På Köpingshus. Berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	0.60.
28.	Storm, Strid och Frid. Tre småländingars äfventyr under trettioåriga kriget.	0.60.
29.	»Rifjernet». En snappanehistoria.	0.35.
30.	Hjeltarne från Savolaks. Berättelse.	2.25.
31.	Stensö-Lasse. Berättelse.	0.60.
32.	Fiskarflickan. Berättelse.	0.60.
33.	Daniel Juth. Berättelse.	0.40.
34.	Elenora Lubomirski. Historisk-romantisk skildring från Karl X:s och Karl XI:s tid.	2.25.
35.	Karl XII:s skyddsling.	0.40.
36.	Räfskinnet. Berättelse från trettioåriga kriget.	0.75.
37.	Furstinnans smycke. Tvenne episoder ur enkedrottning Josephinas lif.	0.30.
38.	En konungasons öde. Skildringar ur Erik XIV:s sons lif.	0.40.
39.	Karl XV:s skyddsling. Berättelse.	0.60.
40.	Barrikadkämparne. Historisk-romantisk berättelse.	1.75.

1001850985

Historiska Berättelser af J. O. ÅBERG:

(Fortsättning från föregående sida.)

41. De frivillige. Historisk-romantiska skildringar från danska kriget 1864.	2.25.
42. Fyrvaktaren på Moikepää. Berättelse från sista finska kriget.	0.75.
43. Arvid Herner. Skildring ur Stockholmslifvet.	0.80.
44. Snapphanen. Berättelse från Karl X Gustafs tid.	0.35.
45. Björneborgaren. Berättelse.	0.50.
46. Kosackflickan. Berättelse från sista finska kriget.	1.50.
47. Karl XII i Stralsund. Romantiserad berättelse.	0.60.
48. Gustaf IV Adolf och torparflickan. Berättelse.	0.50.
49. Femte brigaden. Berättelse.	1.50.
50. Berättelser vid soldattorpet.	1.50.
51. Vid fältvakten.	0.60.
52. Karl XII i klämman.	0.25.
53. Stålnäs-Janne. Skizz från Engelbrekts befrielsekrig.	0.25.
54. I Jungfrusund. Historisk-romantisk skildring.	0.30.
55. Förrädarens lön. Berättelse från sista finska kriget.	0.30.
56. Fredrik den stores snusdosa.	0.30.
57. Gåfvor och gengåfvor. — »Hvar är katten?» Ett historiskt minnesblad.	0.25.
58. På Faxehus. Historisk-romantisk berättelse från Engelbrekts befrielsekrig.	0.40.
59. Den förste snapphanen. Berättelse för den svenska ungdomen.	0.40.
60. Jetten på orrberget.	0.75.

»Åbergs berättelser ansluta sig troget till historien, äro mycket underhållande och hållna i en sannt fosterländsk anda, hvarför de kunna rekommenderas såsom en nöjsam och lärorik läsning för alla åldrar, men i synnerhet för den mognare ungdomen.»